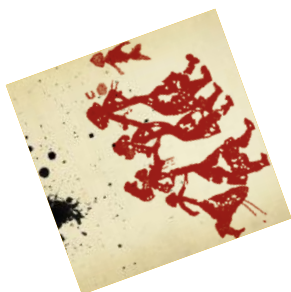

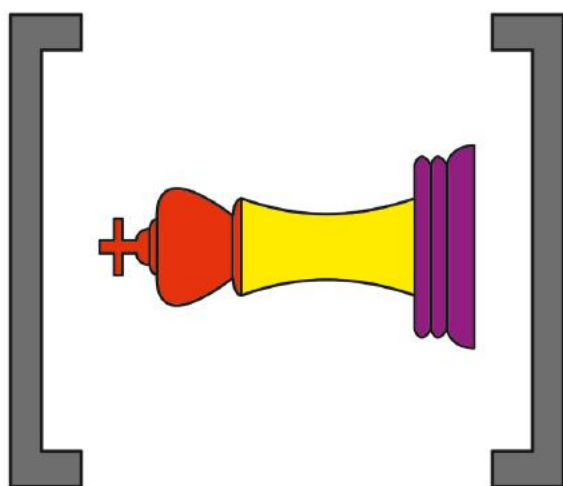
caroig • 21

instituto de estudios
territoriales el caroig

ietec

TRENCANT TRADICIONS

juny 2024

Editorial

Ací hi ha vida!

Una nova fase hem estat capaços d'enllestir mitjançant les co-investigacions sobre *el parlar viu*, les activitats de presentació, l'exposició *suite Caroig...* dins del procés *Paisatge sonor de la Canal de Navarrés*, que hem organitzat conjuntament amb entitats, ajuntaments, persones voluntàries i un llarg etcètera, i podríem afirmar que, entre els carrers i la carretera, entre les voreres i els descampats... hi ha vida. La vida, les vides, de la gent, majoritàriament desconeguda, que quotidianament habitem el Caroig: treballant, conversant, cantant, curant... amb els peus en terra, en la bona terra i, per tant, contra tot pronòstic afirmem que, malgrat les circumstàncies, *ací hi ha vida*.

Tanmateix, cada vegada és més evident que estem davant d'una situació d'emergència, socioecològica i política, de supervivència dels éssers humans. Segons tots els estudis científics recents i els diferents acords internacionals en l'àmbit del canvi climàtic, si no hi ha una correcció radical del rumb productiu en les relacions éssers humà-natura, l'amenaça del col·lapse ecològic i d'ecocidi augmentarà considerablement fins al punt de fer-se irreversible. I no només des de l'enfocament productiu

i extractivista, sinó en el de vida, en la manera que, individualment i col·lectiva, interaccionem amb la natura, amb el nostre entorn.

Com a corol·lari, a l'Agenda per al Desenvolupament Sostenible de l'ONU (2015-2030), es van articular els Objectius de Desenvolupament Sostenible que "*constitueixen una crida universal a l'acció per posar fi a la pobresa, protegir el planeta i millorar les vides i les perspectives de les persones a tot el món. El 2015, tots els Estats Membres de les Nacions Unides van aprovar 17 Objectius com a part de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible, on s'establia un pla per assolir els Objectius en 15 anys*"¹. A més de posar fi a la pobresa al món, els ODS inclouen, entre altres punts, 'erradicar la fam i aconseguir la seguretat alimentària; garantir una vida sana i una educació de qualitat; assolir la igualtat de gènere; assegurar l'accés a l'aigua i l'energia; promoure el creixement econòmic sostingut; adoptar mesures urgents contra el canvi climàtic; promoure la pau, l'educació permanent i facilitar l'accés a la justícia.' I nosaltres que habitem el Caroig hem d'ésser part activa d'aquesta reivindicació.

¹ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/development-agenda/>

Edició

Institut d'Estudis Territorials El Caroig

Editor

pep aparicio guadas

Consell de direcció

Vicent Aparicio Guadas, Juan José Castellano Castillo, Mariola Aparicio Cortés i Santiago Ciges Barberán (administrador web i edició digital)

Consell de redacció i assessorament:

Miguel Albalat Pareja, Gonzalo Almela Tortosa, Marina Aparicio Barberán, Mariola Aparicio Cortés, Vicent Aparicio Guadas, Manolo Aparicio Navarro (+), Alfredo Barberán Cerdán, Mercedes Barberán Juan, Teresa Barberán Juan, Juan José Castellano Castillo, Miguel Eduardo Castillo Sarrión, Miguel Jesús Castillo Gómez, Liduvina Calatayud Cros, Teresa Ciges Barberán, Ángeles Cortes, Joseph Gulsoy, Toni Guzmán Madrigal, José Antonio Piqueras Arenas, Victoria Sanchis Guzmán, Manoli Sanz Gómez, Vicente Manuel Sanz Gómez (+), Javi Reig, Francisca Borox López, Isabel Aparicio Guadas, Maite Mollá Villaplana, Manoli Mollá Villaplana, Pepa Tornero Belda, Oscar Martínez Poquet, Vicent Guíjarro Merlos i Encarna Such Cardona

Col·laboradors d'aquest número:

Mijo Miguel, Enclave Land Art, Verónica Cantó Doménech, Raül Alcecel, Paco Pérez Belda, Liduvina Calatayud Cros, Júlia Pérez i García, Àngela Gimeno Martínez i Jordi López Estornell, Pere Beneyto

Correcció i traducció:

IETEC el Caroig

Disseny i maquetació: gap

Il·lustracions:

Paco Pérez Belda

ISSN: 2386-2963

Dipòsit legal: V-1641-2014

Redacció, secretaria i administració:

Plaça de la Comunitat Valenciana s/n
46 810 Énquera

ietecelcaroig@gmail.com

www.ietecelcaroig.org

PVP 5 euros

IETEC no es fa responsable dels continguts, opinions i/o reflexions dels articles, investigacions i entrevistes que es publiquen a la revista CAROIG; són, les persones autors que signen aquestes aportacions, les responsables.

I una mostra formidable d'aquesta vida insurgent és la magnífica obra, treball i labor realitzada per Paco Pérez Belda al llarg dels últims quasi 30 anys: des de l'edició de poesia fins a organització d'encontres, happenings...; des d'eixa mirada específica i combinada de poeta-en-acció-i-en-situació fins a la labor dinamitzadora-divulgadora de diversos papers per a mirar, llegir, veure... papers en babilònica formació llibertària que, com qualsevol paraula enlairada, fixa les arrels en la vida. En aquesta revista intentem fer *un humil homenatge a Paco*: amb una molt bona entrevista i amb alguns dels seus esplèndids poemes visuals: *ací hi ha vida*: el primer de tot va ésser el logos, el parlar viu.

Hi ha altres articles que també ponderen la vida, la bellesa i l'art, la ruralitat i la terra, l'ocupació i els serveis socials, l'apoderament de les dones... En definitiva, propostes, reflexions, anàlisis... per posar-nos en alerta i convocar-nos, una vegada més, a les mobilitzacions contra la barbarització i la des-civilització programada, contra la desaparició cultural, natural i social planificades de manera extractivista i productivista... Edificant i fabricant juntes coses amb importància cabdal per la vida i per a la nostra infinita capacitat d'amor, persistirem. I, mentrestant, *'existir de manera descarada'*, aquesta podria ser la consigna d'una vida viscuda: orgullosament rural, orgullosament antagonista, orgullosament valenciana... amb una crítica riquesa d'esperit que ens fa ésser, ací i ara, lluitant el present i afirmant quotidianament *ací hi ha vida*•

Una nueva fase hemos sido capaces de concluir mediante las co-investigaciones sobre el *parlar viu*, las actividades de presentación, la exposición *suite Caroig...* dentro del proceso *Paisaje sonoro de la Canal de Navarrés*, que hemos organizado conjuntamente con entidades, ayuntamientos, personas voluntarias y un largo etcétera, y podríamos afirmar que, entre las calles y la carretera, entre las aceras y los descampados... hay vida. La vida, las vidas, de la gente, mayoritariamente desconocida, que cotidianamente habitamos el Caroig: trabajando, conversando, cantando, cuidando... con los pies en tierra, en la buena tierra y, por tanto, contra todo pronóstico afirmamos que, a pesar de las circunstancias, *aquí hay vida*.

Sin embargo, es cada vez más evidente que estamos ante una situación de emergencia, socioecológica y política, de supervivencia de los seres humanos. Según todos los estudios científicos recientes y los diferentes acuerdos internacionales en el ámbito del cambio climático, si no existe una corrección radical del rumbo productivo en las relaciones ser humano-naturaleza, la amenaza del colapso ecológico y de ecocidio aumentará considerablemente hasta el punto de hacerse irreversible. Y no sólo desde el enfoque productivo y extractivista, sino en el de vida, en la forma que, individual y colectivamente, interaccionamos con la naturaleza, con nuestro entorno.

Como corolario, en la Agenda para el Desarrollo Sostenible de la ONU (2015-2030), se articularon los Objetivos de Desarrollo Sostenible que *"constituyen un llamamiento universal a la acción para poner fin a la pobreza, proteger el planeta y mejorar las vidas y perspectivas de las personas en todo el mundo. En 2015, todos los Estados Miembros de Naciones Unidas aprobaron 17 Objetivos como parte de la Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible, donde se establecía un plan para alcanzar los Objetivos en 15 años"*². Además de poner fin a la pobreza en el mundo, los ODS incluyen, entre otros puntos, *erradicar el hambre y conseguir la seguridad alimentaria; garantizar una vida sana y una educación de calidad; alcanzar la igualdad de género; asegurar el acceso al agua y la energía; promover el crecimiento económico sostenido; adoptar medidas urgentes contra el cambio climático; promover la paz, la educación permanente y facilitar el acceso a la justicia.* Y nosotros que habitamos el Caroig hemos de ser parte activa de esta reivindicación.

² <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/development-agenda/>

Sumari

ART, RURALITAT I EMANCIPACIONS: QUESA	3
ART, RURALITAT I EMANCIPACIONS. SI NO VOLS POLS, NO VINGUIS A L'ERA (NYAMNYAM).....	4
FRONTERA-TRANSICIÓ-HIBRIDACIÓ 'EL PARLAR VIU. PAISAJE SONORO DE LA CANAL DE NAVARRÉS'	7
EL SISTEMA VALENCIÀ DE SERVEIS SOCIALS	10
VIDA, PALABRAS Y VIDA. ENTREVISTA A PACO PÉREZ BELDA	13
DONES I TREBALL, DIFERÈNCIA I DESIGUALTAT ENCARA	16
CUSTODIA DEL TERRITORIO	18
CRISI I RECUPERACIÓ DEL MERCAT DE TREBALL. EL CAS DE LA COSTERA I LA CANAL DE NAVARRÉS.....	21

Y una muestra formidable de esta vida insurgente es la magnífica obra, trabajo y labor realizada por Paco Pérez Belda a lo largo de los últimos casi 30 años: desde la edición de poesía hasta organización de encuentros, happenings...; desde esa mirada específica y combinada de poeta-en-acción-y-en-situación hasta la labor dinamizadora-divulgadora de diversos papeles para mirar, leer, ver... papeles en babilónica formación libertaria que, como cualquier palabra enarbolada, fija las raíces en la vida. En esta revista intentamos hacer un *humilde homenaje a Paco*: con una muy buena entrevista y con algunos de sus esplendidos poemas visuales: *aquí hay vida*: lo primero fue el logos, el hablar viu.

Hay otros artículos que también ponderan la vida, la belleza y el arte, la ruralidad y la tierra, la ocupación y los servicios sociales, el empoderamiento de las mujeres... En definitiva, propuestas, reflexiones, análisis... para ponernos en alerta y convocarnos, una vez más, a las movilizaciones contra la barbarización y la des-civilización programada, contra la desaparición cultural, natural y social planificadas de manera extractivista y productivista... Edificando y fabricando juntas cosas con importancia primordial para la vida y para nuestra infinita capacidad de amor, persistiremos. Y, mientras tanto, *'existir de forma descarada'*, ésta podría ser la consigna de una vida vivida: orgullosamente rural, orgullosamente antagonista, orgullosamente valenciana... con una crítica riqueza de espíritu que nos hace ser, aquí y ahora, luchando el presente y afirmando cotidianamente *aquí hay vida* •

Art, ruralitat i emancipacions: Quesa

I com que quan no distingim cap canvi, i l'ànima roman en un únic moment indiferenciat, no pensem que haja transcorregut temps, i com que quan ho percebem i distingim diem que el temps ha transcorregut, és evident llavors que no hi ha temps sense moviment ni canvi. Després és evident que el temps no és un moviment, però no hi ha temps sense moviment.

Aristòtil

Fins a l'arribada de l'art conceptual i la desvinculació de la necessitat de la bellesa perquè alguna cosa es considere art, el color i la composició eren els elements que captivaven a l'espectador en una primera lectura. A partir d'ací entraven en joc la simbologia, la història i el sentit final per a obtenir la informació total amb la qual construir un criteri fundat sobre la proposta.

En el paisatge del tram de riu sec del riu Escalona a Quesa, just abans d'arribar a l'embassament, crida l'atenció una sèrie de colors vius segmentats per estrats. Són unes zones en les quals les serres apareixen amb un color vermellós més evident que l'argila.

Aquesta primera impressió fa pensar que siga l'efecte potser d'algun residu químic industrial o desfet present en la terra, pels seus colors artificials o contrastants.

La referència visual inicial ens va convidar a contrastar les nostres sospites i aprofundir en el perquè.

Descobrim que, a pocs metres d'aquestes muntanyes, hi havia restes molt més pròximes a l'actualitat. Amb l'entrada del segle xx, la industrialització i l'era dels transports de masses van accelerar l'impacte humà a la recerca de recursos.

Entre els anys 50 i 70, a Quesa es va explotar la pedrera del Turó Negre per a l'extracció de doleri-

ta com a àrid. Eren pedres de gran duresa i to gris, utilitzades per a assentar les vies de tren. En l'actualitat, la mina es troba totalment abandonada, amb bastant vegetació i sense cap rastre d'instal·lacions o maquinària que delaten la seua passada activitat.

Consultem amb experts geòlegs i vam saber que l'origen del cromatisme de les serres es trobava, en realitat, en la composició d'uns sediments del que va ser fa milers de milions d'anys un oceà, el fons marí del qual va quedar en la superfície amb l'evaporació de les aigües o els moviments tectònics.

El color vermellós es deu a l'oxidació del ferro present en la zona al costat de les argiles i els algeps, que donen com a resultat una sèrie de minerals de formes capritxoses i colors dispars.

Els dos segments del paisatge conviden a pensar en com la mateixa naturalesa ha deixat al descobert un fenomen estèticament més amable per a amagar, mimetitzar o absorbir la petjada deixada per l'ésser humà, aqueixa bretxa cap a l'interior que contrasta amb el moviment emergent acolorit, fruit del xoc tectònic dels continents. Una col·lisió convertida en poesia cromàtica i contrast mineral.

En tots dos casos hi ha un element comú, la naturalesa i el pas del temps. El paisatge capritxós ha seguit un ritme dispar en el seu esdevindre, el de la impermanència, aqueix procés de mutació que en un cas transcorre durant mil·lennis i en l'altre en a penes unes desenes d'anys, posant sempre de manifest que el moviment no es deté.

Com afirmem anteriorment el temps es mesura pels canvis. Encara que no és una unitat de mesura lineal, com la que utilitzem per a pensar en la història. El ritme és diferent, no sols en els éssers humans, també en tots els elements que componen la realitat en la qual vivim.

Una realitat que té, com succeeix amb l'art, una lectura inicial superficial. És en escoltar, veure i percebre a través de la resta de sentits quan descobrim els matisos i les connexions que componen el puzzle identitari que defineix un territori o estructura una proposta artística.

En l'edició 2023 realitzada en Quesa han participat: *Pablo Díaz, Manuel Prados, Alfredo Guillamón, Isabel Rodríguez Ramos, Jana Barrera, Alexandra Knie, Isabel Campos Gil*; per a més informació: <https://enclavelandart.org/es/enclave-land-art-edicion-2023/> •

¹ ENCLAVE LAND ART, projecte coproduït pel Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana a través del programa de residències *Cultura Resident*, amb el suport de l'Ajuntament de Quesa (València), es complauen a anunciar la cinquena convocatòria per a la recepció de propostes artístiques i/o de recerca, que participaran a la residència artística de producció. Aquests projectes s'hauran de plantejar des del diàleg de l'ésser humà amb la natura, amb la finalitat de compondre una sèrie de propostes connectades entre elles per estructurar un itinerari artístic de *Land Art*. Aquest itinerari serà realitzat durant les dues setmanes de residència artística de producció per a les que es llança aquesta convocatòria. Les obres tenen com a objectiu activar l'interès de la gent per l'art contemporani i revaloritzar la zona de Quesa on es trobaran immersos. *Enclave Land Art OSAL. És una associació sense ànim de lucre creada al novembre del 2016. La seua finalitat és la de construir projectes internacionals relacionats amb l'art contemporani i qualsevol altra expressió creativa. Amb un propòsit educatiu, la nostra filosofia es basa en la difusió de la cultura contemporània.*

La història

Són les vacances de Setmana Santa i jo les aprofito per a anar a Mieres (Girona) a fer una residència d'investigació en l'*Espai nyamnyam*¹; *nyamnyam* és un col·lectiu, creat el 2012 a Poble Nou pels artistes Iñaki Álvarez i Ariadna Rodríguez. Unint les seues formacions i deformacions en diverses disciplines, utilitzen dinàmiques i eines pròpies de la creació artística per plantejar intervencions situades. El seu objectiu és activar el teixit de cada context en un sentit holístic, incorporant els organismes (a escala humana i altres), sistemes, ambients, relacions als seus projectes i produccions. Per a ells, la fermentació, eixe procés natural que barreja éssers i produeix noves formes de vida sense la qual qualsevol projecte és fallit, és la base de les seues propostes. Els projectes han de canviar i han de produir canvi en el context en el qual es desenvolupen, eixa és la prova de què estan vius. Ells mateixos són, per una banda, un col·lectiu obert, expandit, compost per un grup de gent diversa que canvia depenent de cada projecte, i que s'acompanya en el procés de pensar junts, expandir i fer possible una producció comuna, coral i contextualitzada. Per altra banda, són un tàndem d'artistes, mediadors, facilitadors, comissaris i sobretot, una potència col·laborativa centrada en els modes de treballar per damunt i més enllà de fer obres, a mig camí entre el disseny social, el suport comunitari, l'educació experimental, les arts vives i l'acolliment.

L'any 2019, després de 8 anys desenvolupant el seu projecte a Barcelona, *nyamnyam* va decidir traslladar la base d'operacions a Mieres, una població de poc més de 300 habitants a només 15 quilòmetres d'Olot i Banyoles. Al mig del poble hi ha l'*Espai nyamnyam*, d'una extensió de més de 400 m² amb diversos espais, que acull durant tot l'any processos de creació, trobades, intervencions i tallers, per a promoure el treball transdisciplinari. Ells contenen que després d'un any rodant principalment per Colòmbia en un viatge familiar que unia aprenentatges, projectes i vida, van allunyar-se prou del que fins ara havia estat el centre de les seues vides, Barcelona, per a poder decidir on volien ells crear el seu propi centre.

Volien continuar amb un projecte compartit amb altres i Joan Nogué, un geògraf, amic i mentor que treballa molt amb la noció de lloc, els va parlar de Mieres. Van vindre i van veure un po-

Art, ruralitat i emancipacions. Si no vols pols, no vinguis a l'era (*nyamnyam*)

Mijo Miquel,
Universitat Politècnica de València

ble i un espai que obrien la porta a eixe projecte que somiaven. Un poble a prop de Barcelona, que podia funcionar com a corredor d'anada i tornada tant per a la gent que vivia a la gran ciutat com per a la gent de Mieres; amb un mas que tenia espais no només per a ells sinó per a compartir àmpliament. Van triar aquest espai perquè els permetia tindre un lloc on viure i treballar, on projectar residències artístiques que recolzaren els projectes de recerca de molts altres i en un poble en el qual podien integrar-se ells com a família i integrar les seues propostes. Ells diuen de manera explícita que no van vindre a dinamitzar res sinó a sumar-se al que ja hi havia i deixar-se transformar pel context, aportant el que són, no com a paracaigudistes que cauen en eixe lloc com podrien haver-hi caigut en un altre, sinó com la família que porta als xiquets a l'escola, participa en el grup de consum i en les comissions de treball, que escolta i proposa amb la mateixa naturalitat amb la qual ho fan els altres i que es dedica casualment a la creació de tota mena.

El projecte *nyamnyam* m'interessa doblement, com a espai d'investigació i creació cultural i com a col·lectiu d'investigació, mediació i producció. Aquesta diferenciació la troben necessària ells mateixos per a poder potenciar equitativament els dos aspectes, conjuminats sota la forma de Cooperativa de Treball Associat. Triar aquest aspecte legal mostra de partida una proximitat amb el moviment d'Economia Social i Solidària, molt present en Catalunya², però més enllà de la denominació que adopten (companyia, col·lectiu, espai físic o mental), a mi m'interessen especialment perquè no diferencien entre projecte laboral i projecte de vida; per això els he triat, perquè tampoc diferencien entre ser i estar. Estem d'acord ells i jo amb això, som el lloc on estem i la nostra presència el modifica en la mesura en la qual nosaltres també ens convertim en uns altres quan vivim el territori que ens alberga. Eixe és el seu punt de partida que han abordat des dels seus inicis,

quan el menjar i la dansa, les arts vives i la sobirania alimentària, l'autogestió i la solidaritat eren les bases de la taula en la qual compartien projectes i aliments, en eixe espai compartit que van obrir fa ja molt de temps a Poble Nou. Anem doncs de viatge al nou lloc juntes.

El viatge

En principi, vaig a Mieres deu dies perquè m'han demanat escriure un article sobre el paper de la cultura en les polítiques de desenvolupament territorial. Agafe un tren des de València a les 9 del matí i amb sort arribaré allí abans de les 17 h. El canvi de velocitat a temps lent es manifesta ja en eixe haver de fer el viatge d'una altra manera. En el camí, canvie una vegada de tren, agafe un autobús i l'últim tram he de fer-lo en taxi perquè l'opció de bus a demanda no és possible diàriament. Aquest és el primer problema per a aquells que es queden, tornen o intenten habitar en el camp: la dependència del cotxe. No dic res nou i, no obstant això, tampoc dic gens insalvable. En qualsevol proposta que aborde seriosament l'entorn rural, la qüestió de la mobilitat és central si de veritat volem fer sostenible també aquesta vida en el camp com a alternativa vàlida.

Com més baixa en l'escala de la mobilitat, del tren al bus i del bus al carrer, més presència observe de migrants, tant a Girona com a Banyoles. La globalització es fa evident en aquest discórrer continuat davant els ulls de la mà d'obra barata. D'una banda, deslocalitzem la producció i per una altra, tot allò que no podem deslocalitzar, li ho encarreguem a aquells treballadors i treballadores joves i sense qualificar, carn fresca per a treballar en els camps i a les fàbriques allí on fins i tot queden tots dos, treballadores de l'afecte que ens permeten externalitzar les tasques de cures dels nostres majors i infants; tot això que dona tant de color al subterrani on esperem l'autobús de Banyoles, ple de sud-africans, d'asiàtics, d'indis, de totes eixes tonalitats sospitoses que permeten categoritzar al foraster com si no importara tant l'absència de drets laborals perquè hi ha absència de papers personals. Diferents maneres de desdibuixar contorns, de practicar la *sfumatura* social, d'invisibilitzar al cap i a la fi.

Arribe doncs a aquest poble conduïda per Sussi la taxista que em deixa en mans d'Ariadna, la meitat del tàndem *nyamnyam*, que m'ensenya la seua casa, la nostra (la residència d'artistes) i els diferents espais de treball, la sala amb

¹ <https://www.nyamnyam.net/>

² <https://xes.cat/>

màquines de risografia, l'entresolat restaurat per a oferir un espai d'estudi, els espais per a la dansa o la creació de peces escèniques, les cuines. Visite el poble ple de cases medievals, immenses boles de romer en flor i arbres escèptics que vibren ja amb la primavera. Lliris i cales, clavellets, i jacints, les primeres margarides i tests d'aspidistres. I xiquets. Jo m'esperava un poble envellit que mira darrere de les cortines. I em trobe un poble amb molts xiquets, amb gent de mitjana edat que toca la guitarra en un balcó, amb alguns majors que xarren a la fresca entre les cases de pedra. Xiquets en un poble de tres-cents habitants. Fins i tot em creue amb una parella jove amb xiquet i gossa que està fent la mudança just en eixe moment. Es venen a viure ací alegres. Ella és de Menorca i ell d'Olot, el seu fill serà de Mieres i la gossa podrà acabar els seus dies perseguint els gats que creuen indiferents els prats perquè encara no saben que ha arribat gossa vella.

Mieres és un poble especial amb 220 habitants reals encara que inscrits hi haja en l'actualitat 350. Molts es van empadronar en la pandèmia i continuen tenint ací segones residències, però no tenen al cap vindre-se'n a viure. La població s'ha mantingut estable des dels anys seixanta, però no perquè no se n'hagen anat els seus habitants, que se n'han anat quasi tots, sinó perquè Mieres ja va ser repoblat en els anys 70-80 per una primera onada de gent desitjosa de provar formes alternatives de vida i això ha impregnat el poble amb formes polítiques pròpies. Ara mateix hi ha una alcaldessa, però les decisions es prenen de manera participativa a través de regidories que es reuneixen cada setmana per a tractar els temes propis (participació, territori, persones, etc.), més una assemblea general també una volta a la setmana per a compartir processos. Hi ha un Consell d'infants que permet que els xiquets vagen practicant l'exercici actiu de la democràcia, decidint el destí dels fons que li són adjudicats. El poble ha reclamat la gestió municipal de l'aigua encara que, en el moment actual, s'enfronte a problemes de sequera importants, com la resta de Catalunya. El reg està prohibit i l'aigua domèstica s'obté mitjançant la compra de camions cisterna per a proveir mínims. L'habitatge també ha multiplicat els seus preus arran de la pandèmia i de la seua relativa proximitat a ciutats com Girona i Barcelona. Per tot arreu,

també ací, posseir un habitatge propi es converteix en un somni impossible. Els propietaris antics posen a la venda les seues cases per a restaurar a preus d'habitatge nou en ciutat mitjana i ningú dels que ací viuen ho pot pagar, amb el que acaben sent segones residències de gent amb "possibles". Altres maneres de desertitzar l'entorn rural, perquè aquest és un entorn que ja no existeix, sotmès a les mateixes tensions que el territori urbà i a una pobresa estructural afegida.

Habitar un territori a vegades serveix per a la protecció de la biodiversitat i la recuperació dels ecosistemes però moltes altres no, ja que en l'entorn rural pot entendre's hui dia que l'agricultura i la ramaderia industrials són l'única via econòmicament sostenible. Els seus mateixos habitants poden constituir-se en barrera de defensa davant la barbàrie dels nous extractivismes que impedeixen que hi haja comarques i fins i tot regions senceres que es convertisquen en zones de sacrifici, per la implantació de projectes com l'obtenció d'energies renovables mitjançant plaques solars o instal·lacions eòliques, o bé directament a través d'extraccions de terres rares com el liti; però també poden ser aquells que desvinculats ja de les seues terres per l'èxode o ben impel·lits per la misèria que suposa hui dia sobreviure del camp, es decidisquen a "liquidar" deutes i tancar els ulls davant el pròxim sentiment de nostàlgia d'un "paradís perdut". La nostàlgia és una cosa que només alguns poden permetre's, diuen pels carrers.

En el fons, la consideració actual del que s'ha denominat l'Espanya buidada no és més que una continuïtat de les polítiques d'indiferència que ja es van aplicar en el passat segle. Durant el règim franquista, el desenvolupisme rural va ser una política implementada per a impulsar el desenvolupament econòmic del país a través de projectes d'industrialització agrària que buscaven augmentar la productivitat en el camp. Això incloïa la introducció de noves tècniques agrícoles, maquinària moderna i sistemes de reg, amb la finalitat d'incrementar la producció d'aliments i millorar l'economia rural. No obstant això, aquesta política va tindre efectes significatius en la població rural ja que es va reduir la necessitat de mà d'obra agrícola. Com a resultat, moltes persones que depenien de l'agricultura per al seu manteniment es van veure obligades a buscar treball en altres sectors, especialment a les ciutats, convertint-se en mà d'obra barata per a

les fàbriques i empreses; desarrelades i desclassades en un entorn que les menyspreava. Simultàniament, aquesta expulsió de població rural cap a les ciutats va provocar un abandó de les comunitats agrícoles, afectant l'economia local i a l'estructura social d'aquestes àrees.

Els llocs

Durant la meua residència allí, vaig tindre la sort de poder acompanyar als *nyamnyam* a diferents poblacions del voltant per a conèixer la seua manera d'habitar i aportar al territori. La primera parada va ser Girona, en el Centre Bòlit³, on van anar a presentar un dels seus projectes col·laboratius: LIO, La Impremta Oberta⁴, un projecte que neix amb la voluntat d'impulsar una plataforma dedicada a la producció i difusió d'edicions vinculades al pensament i a la creació contemporània, és a dir, la creació d'una línia editorial pròpia.

M'interessa recalcar que aquest projecte és un bon exemple de la seua manera d'actuar que es resumeix així: els *nyamnyam* reben una subvenció per a la realització d'una publicació i en comptes de pagar a una impremta per a fer-ho, inverteixen eixos diners en les màquines que els permetran fer-la ells mateixos. En conseqüència, dediquen un temps al seu aprenentatge i d'aquesta manera s'apropien dels mitjans de producció de manera que en el futur, són capaços de tornar a fer quantes publicacions consideren necessàries, invertint únicament en el material necessari per a dur-ho a terme. Però el seu *modus operandi* no acaba ací. Ells no sols es fan amb els mitjans de producció sinó que els socialitzen en eixe procés de fermentació on tots s'enriqueixen mútuament. S'alien amb una altra cooperativa, Cultural Rizoma⁵ i presenten a Girona el projecte LIO que s'obri a quantes persones vulguen a través del Club de Tinta. Mitjançant el pagament anual de 50 euros, qualsevol persona o col·lectiu pot formar-ne part, accedir i fer ús de l'espai d'impremta, rebre assessorament i acompanyament tècnic en la producció i comptar, depenent de l'especificitat de cada projecte, amb la infraestructura de l'espai. Ser soci suposa no només compartir les infraestructures i l'espai, sinó també els coneixements, els processos, les experiències i els resultats. El Club de Tinta, però, no només és dirigit a persones interessades a produir les seues pròpies publicacions, també és una manera de relacionar-se i donar suport al projecte gaudint de descomptes en les

³ <https://web.girona.cat/bolit>

³ <https://web.girona.cat/bolit>

⁴ <https://www.laimpremtaoberta.coop/>

⁵ <https://culturalrizoma.com/>

publicacions editades i accés a les activitats pròpies del Club. En certa manera, el procés és molt similar al de la residència. *nyamnyam* aconsegueix les infraestructures, els espais de vida i de treball, els mitjans de producció cultural, i els socialitza a través de les residències on els que gaudim d'elles no hem de pagar sinó compartir amb ells i amb el poble els resultats de la recerca i/o producció. No puc pensar una manera més integrada d'enriquir-nos tots i d'habitar veritablement un lloc. En eixe sentit, *nyamnyam* parla d'una continuïtat del seu treball que inclou les cures i la curadoria al mateix nivell, considerant que l'acció diària d'estar junts és una metodologia de recerca interessant pròpia d'una investigació situada que puga apropar conceptes com l'espai, el lloc i el context.

Amb el mateix esperit de ser els que són i compartir amb els que pugen estar interessats, l'any 2020 van obrir per primera vegada les portes del mas al públic amb una mostra sota el títol *Si no vols pols, no vinguis a l'era*⁶. L'objectiu era doble: per una banda, donar a conèixer el projecte als veïns, veïnes i al públic general, i per una altra promoure pràctiques artístiques situades. Aquest festival va per la seua cinquena edició i es nodreix del treball de cada un dels artistes participants que realitza una residència de creació a Mieres, de ma-

nera que el treball intern del cicle s'expandeix a tot l'any i totes les propostes estan vinculades al context en un format que s'adapta al lloc. La programació s'estructura al voltant d'una jornada amb dinar inclòs que permet passar el dia gaudint de diverses propostes com mostres escèniques, vermut a l'era amb els artistes, exposicions, concerts a l'ombra de la noguera, projecció de pel·lícules, dinar a l'aire lliure, completades, per exemple, amb xerrades sobre temàtiques transversals com la d'enguany sobre el decreixement. Per a mi, el nom del Festival recull perfectament la seua manera d'habitar, impregnant-se del territori i tot el que conté, la pols i l'era.

Paral·lelament els *nyamnyam* organitzen per segon any consecutiu altra convocatòria, *Això al poble no li agrada*⁷, un festival d'arts vives situades a les comarques gironines que vol ampliar l'àmbit d'actuació i convertir-se en un espai capaç de generar un exercici de reterritorialització que qüestiona la centralitat, articula el territori i posa en valor la creació híbrida connectant artistes, espais i públics en deu municipis diferents de la mateixa àrea: Olot, Mieres, Porqueres, Banyoles, Girona, Lloret de Mar, Celrà, La Jonquera, Pontós i Figueres en fan part. Enguany, la proposta anterior (*Si no vols pols*) està inclosa dins de la programació d'aquesta segona, amb un títol que fa honor a l'humor amb el qual afronten els tòpics sobre la programació cultural que se suposa més adient per a l'entorn rural.

A més de la visita a Girona, vaig acompanyar als *nyamnyam* a Olot on participaven en un seminari sobre el color i el paisatge organitzat per l'Observatori del Paisatge en l'Espai Cràter⁸. Allí parlaven del *Lloc verd*, d'eixa construcció cultural i social del paisatge. Van parlar molt del verd com a color verinós, com el color de la sostenibilitat i del *greenwashing*, com el croma verd que fixa la ficció, del verd de les praderes de cereals farratgers que creixen luxurioses a Mieres. Quina bellesa el verd intens de les seues valls! Però eixe verd que llueix tan bé en les fotos no és més que el producte de la hiperexploatació de les terres mierenques, forçades a produir una darrere l'altra collites de farratge per a les macrogranges que produeixen per la seua part purins a la mateixa velocitat. Eixos mateixos purins que són injectats a la terra una vegada i una altra per a accelerar la producció pel

seu poder fertilitzant gràcies als nitrats. Ací és on tornem al verd mentider i verinós, eixos purins que van filtrant al subsol i a les aigües, eixa extensió de paisatge d'una verdor terrible que quan plou, segons els mierencs, no fa olor de camp sinó de purins. Potser ara podrem comprendre la raó de triar eixe tema.

Aquesta conversa estava vinculada a dues produccions més on el col·lectiu es pregunta per la noció de paisatge, fent una investigació extensa que ha implicat a persones de l'àmbit de la ramaderia, la geografia, la restauració d'art, la climatologia, la filosofia o el cinema, que ha acabat cristal·litzada en una exposició anomenada *Desenfocar l'anècdota*⁹ i la nova peça escènica dels *nyamnyam* artistes, *Lloc*¹⁰. En l'exposició fan una relectura coral centrada en el quadre *L'estiu*, de Joaquim Vayreda, d'eixa escola olotina on el paisatge no era autònom sinó que depenia de l'anècdota, la figura humana. Aquest quadre està envoltat en la sala per totes les representacions de vaques que han trobat en el magatzem del museu així com per una investigació sobre la línia de l'horitzó, d'eixe horitzó que ja no sabem com habitar.

Més enllà de totes aquestes descripcions de la seua manera de produir, el que m'agradaria subratllar és que els *nyamnyam* habiten l'espai que han triat per a viure i treballar de la forma més plena que em puga imaginar, canviant ells i canviant el lloc. L'Espai *nyamnyam* es converteix en un espai que permet la dilatació del temps i l'espai, i que facilita les condicions per a compartir i reflexionar sobre les pràctiques artístiques contemporànies i sobre la vida. Això no suposa un aïllament o negació del vincle amb la ciutat, sinó que permet pensar aquesta relació en retroalimentació. En aquest exercici obligatori de repensar els centres i les perifèries, el rural i l'urbà, desfent els límits perquè estem havent de confrontar una problemàtica comuna que supera la distinció entre el local i el global, per a instaurar-se com un esdeveniment fenomenològic, com és el canvi climàtic i la crisi sistèmica del capitalisme, necessitem ser creatius en la proposta de noves maneres d'habitar el món. Hem d'oposar-nos a la inèrcia amb la qual continuen succeint les coses, la força d'empenyiment és enorme, però una graveta com els *nyamnyam* potser pot fer descarrilar la maquinària millor que una estructura de contenció ●

⁶ <https://nyamnyam.net/sinovolspols/>

⁷ <https://aixoalpoblenoliagradara.cat/>

⁸ <https://www.olotcultura.cat/agenda/acte/jornada-el-paisatge-i-el-color-percepcio-significats-i-intervencio/>

⁹ <https://www.olotcultura.cat/agenda/acte/desenfocar-lanecdota/>

¹⁰ <https://www.sismografot.cat/ca/programacio/c/149-lloc.html>

És per a mi un goig participar com a presidenta de l'AVL en la presentació de la publicació *El parlar viu. Paisaje sonoro de la Canal de Navarrés*. I vull començar la meua intervenció amb la lectura del primer fragment de la dedicatòria d'esta publicació, perquè m'ha semblat preciosa: «A totes les dones i els homes que han preservat aquestes veus, paraules, sabers, coneixements...»

Manuel Sanchis Guarner va afirmar que la Canal de Navarrés mostra «el dialecte de transició més important de tota la frontera lingüística del regne de València». Bona prova d'això és l'interés que ha despertat la vostra parla entre filòlegs de gran prestigi com Menéndez Pidal, Joan Coromines, Joseph Gulsoy, Vicenç Rosselló, Emili Casanova o el mateix Sanchis Guarner, entre d'altres, que es van preocupar i ocupar pels fenòmens lingüístics que produïxen el contacte entre llengües.

Unes llengües que no entenen de fronteres de cap tipus, un fenomen complex que mostra la interacció entre realitats lingüístiques diferents, els parlars de frontera, i que evidencia no sols la importància d'un llegat cultural, sinó també la necessitat de donar-lo a conèixer, preservar-lo i conservar-lo. El contacte entre llengües ha de ser considerat

Frontera-Transició- Hibridació 'El parlar viu. Paisaje sonoro de la Canal de Navarrés'

Verónica Cantó Doménech,
*presidenta de l'Acadèmia
Valenciana de la Llengua*

no com a generador de conflicte, sinó com quelcom fluït, amable i respectuós, propi i valuós per als habitants d'Anna, Bicorb, Bolbaite, Chella, Enguera, Millares, Navarrés i Quesa, i també per a tots els valencians.

No calen els prejudicis, no calen les connotacions pejoratives, no s'ha de tindre la percepció de «no parlar bé», perquè la parla de la Canal de Navarrés, una parla castellano-valenciana-ara-gonesa, l'hem d'entendre no sols com a valor patrimonial i signe d'identitat, sinó també com un instrument de comunicació, en una comarca que es distinx per la interrelació entre llengües «frontera» d'una manera permeable i entrellaçada, no entesa com a barrera de divisió, sinó de pont, d'espai de trobada i d'enriquiment recíproc.

Per això i perquè fa molt de bé, donem la benvinguda a *El parlar viu. Paisaje sonoro de La Canal de Navarrés*, un treball dut a terme per l'Institut d'Estudis Territorials El Caroig, amb la col·laboració de la Diputació de València i de l'Ajuntament d'Énguera. Es tracta d'un projecte complex, multidisciplinar, ja que inclou una part audiovisual, enregistrada per Infotelevisió (concretament 515 minuts de vivències contades per 34 persones d'esta comarca), en què es deixa constància de la particular manera de parlar de la Canal de Navarrés; i una part escrita que ens situa en el territori des del punt de vista social, històric, cultural i lingüístic. El document es completa amb una introducció i un epíleg, que firma Emili Casanova, exacadèmic de la institució que presidisc. Un treball etnològic, arqueològic, lingüístic i cultural de primera magnitud que pretén recuperar les paraules i les coses com un patrimoni viu que forma part de la vostra i de la nostra memòria.

Procurar la convivència entre tots els valencians: eixe va ser un dels motius pels quals va ser creada l'AVL l'any 2001. I els assegure que treballem amb este objectiu tots els dies; tots i totes hem de contribuir a fer d'esta terra un

¹ Text de presentació de la publicació. *El parlar viu...* Saló de Plens. Ajuntament d'Énguera, divendres 8 de març del 2024.

El parlar viu. Grup de treball. Vicent Garcia Perales

Presentació El parlar viu. Énguera Maite Mollá

lloc on valencians i valencianes puguem desenvolupar els nostres projectes de vida amb tranquil·litat. En este sentit, pense que, tant el treball del qual parlem, com este acte de presentació poden contribuir a crear eixe clima d'enteniment mutu entre tots els que vivim ací, ja es tracte de persones valencianoparlants, castellanoparlants o de les que parlen alguna de les varietats considerades mixtes o de frontera, situades cap a l'interior del nostre territori.

Per exemple, jo, que soc de Cocentaina, dic *gola*, *galta*, *melic* i *panxa*, igual com vostés. També utilitze les paraules *xarrar*, *trellat*, *amprar* o *taca* en els actes més quotidians de la meua vida, termes que he pogut sentir en els vídeos gravats, i que em consta que s'utilitzen habitualment per ací. És possible que en algun cas s'observe una xicoteta adaptació (jo use *albercoc*, *ninot* i *grelles*, i alguns de vostés diuen *abercocque*, *ninote* i *grelas*), però eixa diferència mínima no arriba a desfigurar la certesa d'un origen compartit. He de dir-los que m'ha interessat especialment la part fonètica i morfosintàctica del context lingüístic: en alguns pobles de la comarca es fan vocals obertes (*fòc*, *peròl*, *pinyl*); la erre final de l'infinitiu cau quan a continuació va un pronom (*fregá-lo*, *sacá-lo*, *dí-te*), com en la comarca veïna de la Costera; s'utilitza el passat perifràstic en la conjugació verbal (*se va ir un dia*, *me va*

gustar), i el sufixos diminutius *-et*, *-eta* són molt productius en la formació de derivats: *posteta*, *llonganisseta*, *pareteta*, *rodalet*.

També he gaudit llegint la part sociològica i històrica del treball, que en bona mesura pot explicar el resultat final en forma de modalitat de parla criolla, és a dir, d'aquelles en què coincideixen característiques de diferents llengües (en este cas, castellà, valencià i aragonés). Són conegudes les cròniques que expliquen les disputes entre Jaume I i el seu gendre pel domini d'Énguera i l'estupefacció que produïx al Rei saber que Énguera i Moixent s'havien rendit a l'infant Alfons de Castella.

Totes este vicissituds històriques, juntament amb la situació geogràfica i altres factors, donen com a resultat la generació d'una parla peculiar i rica, curiosa, i, com deia adés, no és d'estranyar que, històricament, grans mestres i estudiosos de la filologia s'hagen interessat per este dialecte: des de Menéndez Pidal a Sanchis Guarnier, passant pels erudits locals, i, especialment, el nostre amic Joseph Gulsoy, del qual parlaré més avant.

He de confessar-los que llegint el quadern i sentint les entrevistes m'he sentit a casa, he recorregut llocs comuns: les bandes de música, la dolçaina, les danses, les diferents manifestacions festives al voltant del foc, el raspall o la pilota en el putxero són elements de la

cultura popular presents en quasi tots els pobles valencians. Per això, vull obrir-los també les portes de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, per a convidar-los a experimentar una sensació pareguda.

En este sentit, vull explicar-los que l'AVL sempre ha tingut la mateixa sensibilitat per a tots els municipis valencians. Per exemple, en l'àmbit de la toponímia (els noms de lloc), tema en el qual tenim reconeguda la competència absoluta, hem inventariat i normalitzat més de 42.000 noms geogràfics de la zona castellanoparlant (més de 2.000 de la Canal de Navarrés), i els hem georeferenciat en el Nomenclàtor Toponímic Valencià, de manera que s'han salvat de la deturpació o la banalització, com a elements patrimonials que són. A partir d'este treball, s'han publicat les monografies corresponents a set dels huit pobles de la zona, dins de la sèrie "Toponímia dels Pobles Valencians".

D'altra banda, s'han acceptat les propostes de canvi que els ajuntaments o veïns de la part castellanoparlant ens han sol·licitat (sempre que tingueren un suport històric i filològic sòlid), referides a topònims, noms de poblacions o comarques (s'ha canviat el genèric *cascada* pel genuí *chorrador* en alguns topònims; s'ha modificat el nom en valencià de la comarca de *els Serrans* per *la Serrania*; s'ha consignat el nom *Alto de las Barracas* en substitució de

Cerro Calderón o s'ha canviat el nom del municipi *Vilanova de la Reina* per *Vilanova de Viver*, amb motiu d'una petició popular).

Amb això vull dir que la nostra sensibilitat respecte de la cultura i la llengua de la zona castellanoparlant és màxima. En este moment un dels treballs que més ens ocupa, des del punt de vista de recursos i temps, és la publicació el *Vocabulario de Enguera y de La Canal de Navarrés*, de Joseph Gulsoy, una joia lexicogràfica escrita pel vostre fill adoptiu armeni-canadenc-enguerí, que es publicarà en el número 27 de la nostra col·lecció «Recerca», tal com ens vam comprometre a fer en atorgar-li la medalla de la institució l'any 2018.

Són 6.664 paraules del vostre corpus lèxic tradicional, explicades amb tots els detalls: la definició, les diferents accepcions, la categoria gramatical i informació addicional, com ara cites o etimologia, tractades i treballades amb el màxim rigor i respecte, tal com es mereix l'insigne filòleg. Una obra que tindrem enllestida enguany, que tots estem desitjant tindre entre les mans perquè constituirà un compendi lexicogràfic de primera magnitud per als estudiosos de les parles valencianes de frontera i de la filologia valenciana en general.

Esta obra es complementarà amb l'*Antología de la literatura enguerina*, seleccionada per Joseph Gulsoy i Vicent F. Garcia Perales, que publicaran l'Ajuntament d'Enguera i l'associació Institut d'Estudis Territorials El Caroig. Este fet és molt important també, ja que cal remarcar que no totes les parles mixtes tenen la sort de comptar amb un corpus de literatura popular tan extens i ben documentat; un corpus al qual ha recorregut Gulsoy una i altra vegada en el moment de l'elaboració de les entrades del seu *Vocabulario*.

En resum, és el vostre any, l'any de la parla canalera: amb totes estes publicacions s'està escrivint una pàgina important de la vostra història, però també de la de tots els valencians, ja que s'estan posant de manifest punts de vista diferents, però ben fonamentats, que contribuiran a l'avanç general de l'estudi filològic.

Perquè com el mateix Joseph Gulsoy ha manifestat en alguna ocasió «el contacte amb el poble i amb la llengua en les seues manifestacions regionals» enriqueix «la preparació científica amb dimensions culturals i humanes» universals. Ell això ho sabia bé: sabia que per a assolir un coneixement profund de la llengua calia parlar amb el poble,

amb les venedores del Mercat Central de València o amb els hòmens que anaven de nit al casino d'Enguera o de Bicorb, posem per cas.

Per això, i per a acabar, vull felicitar les 34 persones entrevistades (hòmens i dones de Millares, Bicorb, Quesa, Navarrés, Bolbaite, Chella, Anna i Enguera) i donar-los les gràcies per haver sabut mantindre el parlar tradicional, un parlar ric, peculiar, únic, una *koiné*, com explica Emili Casanova en l'Epíleg del quadern: «El parlar de la Canal és com un arc de sant Martí de colors lingüístics diferents però connectats i continus, un parlar mixt, un crioll, barreja de les diverses llengües en contacte que hi han conviscut, on de poble a poble es mantenen gradualment les peculiaritats antigues, fruit d'avatars històrics.» Una parla que cada vegada s'assembla més al castellà general o estàndard, però que manté encara trets del valencià, de l'aragonés i del castellà antic, i que l'Institut d'Estudis Territorials El Caroig, molt encertadament, ha volgut immortalitzar en estos vídeos i dignificar amb el seu estudi. Enhorabona pel projecte i per la faena.

Moltes gràcies per la seua amable atenció •

Presentació El parlar viu. Enguera. Maite Mollá

Esdevé imprescindible realitzar una breu aproximació a la situació actual del sistema públic valencià de serveis socials. Per a les treballadores i treballadors de la nostra comarca aquest és un tema fonamental i que en termes materials, d'una manera o altra, en algun moment de la nostra vida pot tenir tanta o més repercussió que la que puga tenir qualsevol conveni col·lectiu

Després de les eleccions autonòmiques i locals de maig de 2023 la nostra comunitat ha capgirat cap a opcions de govern de marcada ideologia lliberal. Estem preocupades per les conseqüències que això puga tindre en les polítiques socials que en aquests últims anys s'han implementat. L'actual govern valencià ha aturat el desenvolupament del decret que regula la tipologia dels centres de dia i les residències. Entre altres coses aquest decret millorava de manera significativa la proporció de professionals que han de tenir estos centres en funció de les persones a atendre. Mesures com aquesta afecten directament sobre els beneficis de les empreses que, a través de la perillosa formula de la col·laboració públic-privada, persegueixen maximitzar els seus beneficis.

Amb el govern del Botànic passarem de tenir un sistema de serveis socials, que es configurava per tal d'assistir determinades situacions de necessitat, a un sistema que organitza la provisió dels serveis social en base a garantir l'exercici del dret a l'atenció social dels ciutadans i les ciutadanes. El punt de partida de les polítiques lliberals sempre és promocionar la iniciativa privada, reduir impostos, disminuir els ingressos públics i deixar en mans de les persones particulars, i del mercat, els serveis que la ciutadania necessita. El cas dels serveis socials és més dolent, doncs van dirigits fonamentalment a persones que, a causa de les desigualtats estructurals en les que viuen, pateixen necessitats generades precisament per la seua posició

El sistema valencià de Serveis Socials

Raül Alcocel
secretari general de CC.OO.
Comarques Centrals

desfavorable en el mercat, i per això es troben en situació d'exclusió social.

Amb aquesta contradicció, els governs de la dreta sempre han criminalitzat l'existència de persones receptors de serveis o prestacions socials. En matèria de Serveis socials el corpus ideològic de la dreta està més a prop del concepte de caritat que del de justícia social.

Als sindicats la Constitució Espanyola ens fa participants i ens compromet en tot el que afecta a les treballadores i treballadors. També ens compromet en la manera com les diferents polítiques públiques redistribueixen la riquesa que les persones treballadores hem generat i hem aportat a l'estat en forma d'impostos. Per això ara hem d'estar atentes a qualsevol canvi que puga suposar una involució en els drets aconseguits i reivindicar el manteniment i consolidació d'aquells que encara no ho estan.

En aquest punt és molt important subratllar que el Sistema Públic Valencià de Serveis Socials reconeix i garanteix les seues prestacions a totes les persones que acrediten necessitat, sense condicionar aquesta garantia a que els pressupostos incorporen, o no les assignacions econòmiques necessàries.

Entre el 2015 i el 2022, la llei ha desenvolupat una organització funcional basada en dos nivells d'atenció: Atenció Primària i Secundària, i una mapa territorial dels serveis socials, per a ordenar i facilitar la provisió de prestacions; la Renda Valenciana d'Inclusió i el Ingrés

mínim vital, entre altres. S'havia produït un canvi de model en el qual prevalia el benestar de la ciutadania per damunt dels interessos empresarials. Ens hem situat per damunt de la majoria de comunitats autònomes, en quantitat i qualitat d'atenció a les necessitats socials. Hem assolit un model que avançava cap a una atenció de major qualitat per a les persones usuàries, amb una major professionalització i una millora de les condicions laborals de les persones que hi treballen.

L'Atenció a la dependència

Per algunes raons, cada dia que passa som més conscients de la importància d'atendre a les persones que depenen d'altres persones per viure amb certa qualitat de vida. Qui es passa la vida treballant no pot garantir amb recursos propis aquesta atenció i requereix d'un estat de benestar desenvolupat per obtenir allò que necessita.

Des de l'any 2015 la implantació de la Llei de dependència en la nostra comunitat ha millorat notablement, això no vol dir que s'haja produït una plena implementació. En qualsevol cas cal no baixar la guàrdia i perseverar en la reivindicació. Encara existeix llista d'espera. Fins ara pràcticament tots els mesos anava disminuint i al darrer semestre del 2023 ha començat a augmentar de manera molt preocupant.

A l'àmbit municipal, la situació no és la mateixa en tots els municipis. En alguns s'està resolent en termini i en uns altres hi ha més o menys demora. L'anterior govern elaborava mensualment un informe sobre les valoracions de dependència realitzades per municipis que era de molta utilitat per a realitzar un adequat seguiment del desenvolupament de l'Atenció a la dependència als diferents àmbits territorials.

Concretament a la nostra comarca aquestes són les darreres dades de les que es disposa i que corresponen al mes d'Agost de 2023:

Municipis	Valoracions pendents	Valoracions realitzades	Valoracions inicials	% Realitzades inicials
Anna	2	214	216	99,07
Bicorp	0	63	63	100,00
Bolbaite	1	101	102	99,02
Chella	2	167	169	98,82
Enguera	17	428	445	96,18
Millares	0	41	41	100,00
Navarrés	4	204	208	98,08
Quesa	0	62	62	100,00
	26	1.280	1.306	98,01

Les dades de realització de valoració de situacions de dependència a la nostra comarca són altes. De fet som la comarca que majors percentatges de realització presentava del conjunt de comarques del País Valencià. Tot i això cal mantindre l'atenció perquè no es produïska un retrocés en l'aplicació de la Llei i a més reclamar que s'avance en aquelles qüestions que encara no es compleixen com es deuria.

En relació a les prestacions derivades del servei d'atenció a la dependència a la Comunitat Valenciana la que més es prescriu és la de "cures en l'entorn familiar". En aquests moments el 68,48% de les persones tenen aquest recurs, sent la dada més alta de tot el país. Les dones representen un 74,3% de les persones que realitzen aquestes cures, sens dubte un reflex de la falta de corresponsabilitat que continua relegant a la dona a la llar i a la tasca de cures. Aquesta feminització i falta de corresponsabilitat, comporta una afectació directa i negativa en diversos àmbits a nivell social, de salut o laboral.

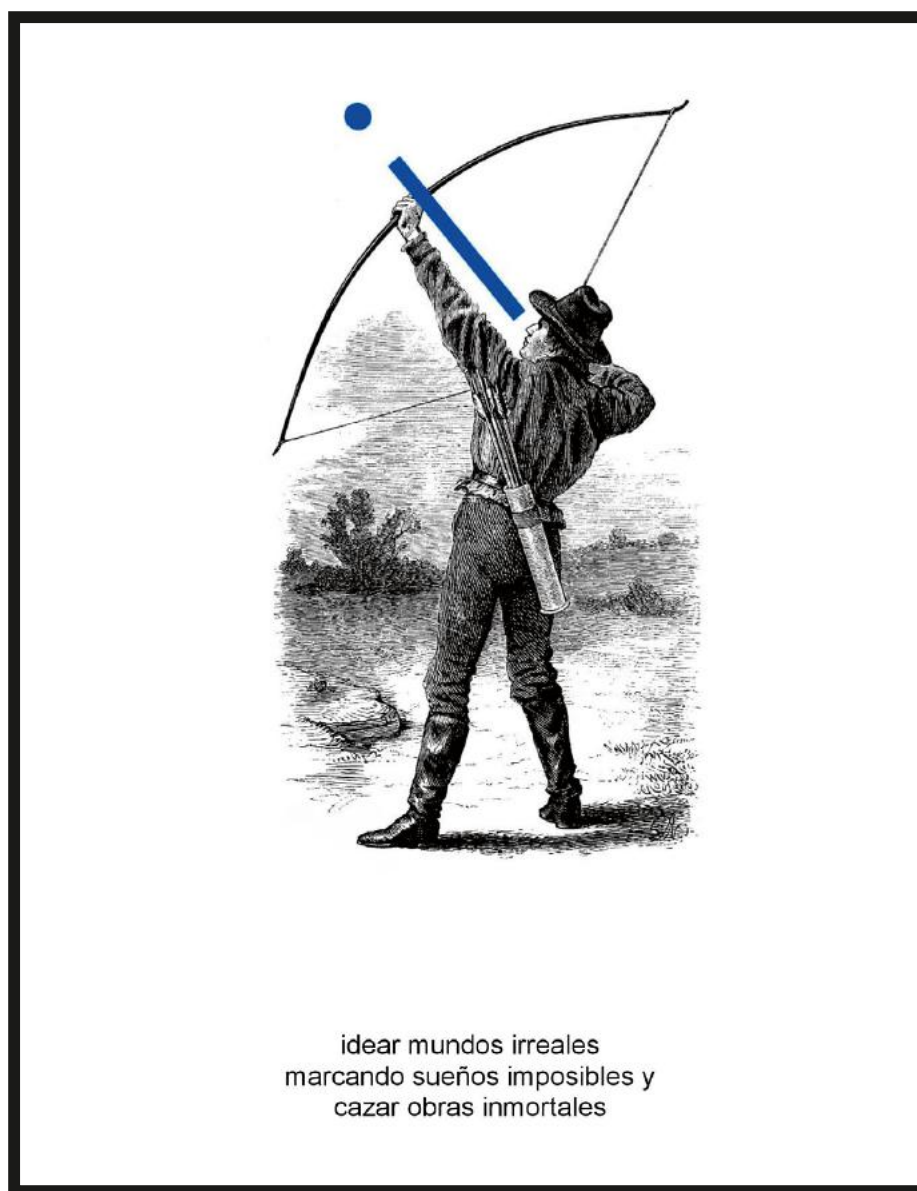
Cal recordar el compromís aconseguit en l'Acord de pensions del 2021 que millora la situació de persones cuidadores de persones en situació de dependència. En els casos de persones que hagen reduït la seua jornada de treball per a dedicar una part a la cura de les persones en situació de dependència, podran garantir el manteniment de les bases de cotització que tenien abans d'aquesta reducció.

Des de CCOOPV no compartim un model amb falta de prestació de serveis professionalitzats. El "cuidador/a no professional" es va establir en la Llei com un recurs excepcional i en la nostra comunitat s'ha convertit en l'habitual.

Aquesta situació es produeix bàsicament per dos motius, les persones volen romandre a sa casa el màxim de temps possible, però principalment es dona perquè no hi ha suficients recursos públics professionalitzats disponibles perquè les persones reben una atenció adequada en el domicili. Per tant des del sindicat reivindicuem un model de cures en la llar basada en recursos professionals i continuem demandant la construcció d'infraestructures en serveis socials per a quan les persones ja no poden estar en les seues llars.

Les infraestructures

Històricament la inversió pública fonamentalment s'ha realitzat en infraestructures privades, per la qual cosa és imprescindible, si volem tindre un sistema públic de qualitat, invertir i reforçar en infraestructures públiques

que es gestionen directament per l'Administració. Aquesta és una reivindicació fonamental de la nostra organització sindical. No es pot deixar en mans privades l'atenció a les persones més necessitades i vulnerables. Hem de continuar reclamant la construcció d'infraestructures en serveis socials. L'any 2021 s'aprova el primer pla valencià d'infraestructures de serveis socials amb abast fins a l'any 2025. Aquest pla és un primer avanç per a dotar d'infraestructures públiques als nostres serveis socials, però resulta a totes llums insuficient. La necessitat de places en residències de persones majors és un dels problemes més greus als que ens enfrontem com a societat.

A la nostra comarca el Pla Valencia d'Infraestructures tan sols contempla un Centre de dia a la localitat de Chella. Aquest pla és insuficient per a cobrir totes les necessitats de la població, doncs s'aprova a partir d'una manca històrica de recursos. Per això hem de reivindicar una planificació posterior de major dotació de serveis públics, detectant les necessitats de la població per a poder impulsar noves ampliacions del Pla.

Participació institucional al territori

A les organitzacions sindicals majoritàries la Constitució Espanyola ens fa partícips en tot el que afecta a les treballadores i treballadors. Per això la participació institucional queda garantida a través del Consell Valencià d'Inclusió i Drets Socials i els consells locals i zonals d'inclusió. Els Consells Locals d'Inclusió Social i Drets Socials, de caràcter local o zonal, haurien de servir com a mètode per a poder incidir tant en el diagnòstic com en el foment de diferents polítiques en matèria de serveis socials, ja que és l'òrgan de participació format per administracions públiques, actors socials i el conjunt de la ciutadania. La finalitat d'aquests consells és facilitar la participació des de la proximitat, creant per a això els Consells Zonals d'Inclusió i Drets Socials en totes les Zones bàsiques de Serveis Socials existents. Aquests Consells seran creats i gestionats pels ajuntaments i mancomunitats de les quals depenguen.

Les funcions dels consells locals i zonals, entre altres, són:

- Participar en l'elaboració d'informes anuals sobre la situació de les neces-

sitats socials i dels serveis socials en la localitat o zona de què es tracte, i fer difusió.

- Fer el seguiment i l'avaluació dels processos i resultats desenvolupats en matèria de serveis socials.
- Emetre informes sobre matèries de competència municipal en l'àmbit dels serveis socials.
- Emetre i formular propostes i suggeriments en relació amb el funcionament dels serveis socials municipals.
- Afavorir la coordinació entre les institucions i els distints agents en l'àmbit dels serveis socials.
- Promoure la participació comunitària en els municipis de la zona.
- Ser informats sobre la gestió dels Serveis Socials de la localitat o dels municipis integrants de la seua Zona.
- Promoure fórmules que permeten la major informació ciutadana i fomentar actuacions de sensibilització ciutadana en matèria de serveis socials.
- Desenvolupar jornades formatives, tallers o activitats en matèries de participació i serveis socials.
- Estimular, guiar, orientar en la creació de teixit social en matèria d'organitzacions sense ànim de lucre o organitzacions socials, especialment en entorns locals.

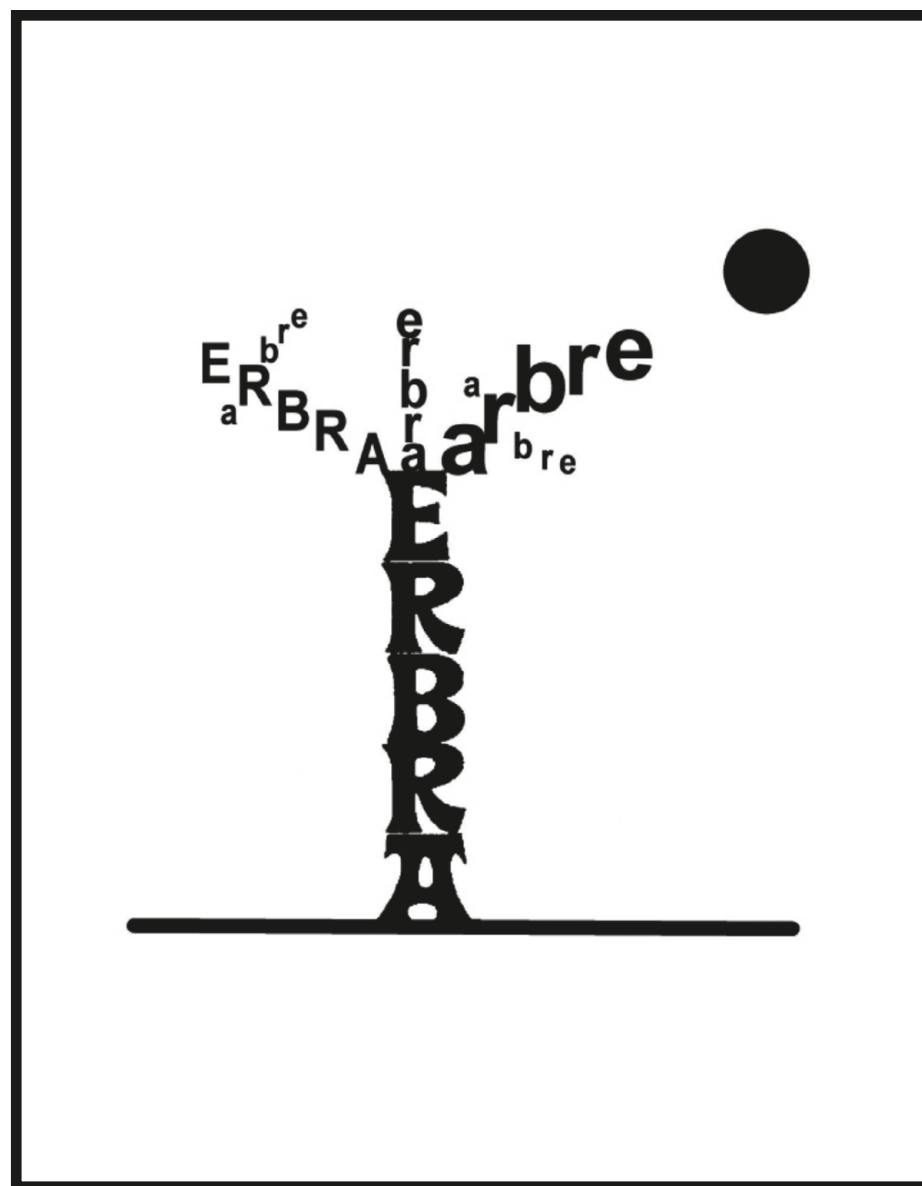
12

ietec

Els Consells Locals estan formats per les administracions de les que depenen i també per la representació de totes les entitats d'àmbit local que en cada cas els integren. Concretament per:

- Associacions veïnals
- Associacions de persones usuàries
- Entitats representatives dels interessos de la ciutadania
- Organitzacions empresarials i sindicals més representatives
- Organitzacions professionals

- Entitats d'iniciativa privada col·laboradores amb el SPVSS del seu àmbit territorial
- Persones professionals de Serveis Socials

Al llarg de tot el país valencià hi ha constituïts consells locals i zonals. La

Canal de Navarrés compta a un Consell Zonal que aglutina a tots els municipis que la formen. En estos moments, al sindicat estem entestats en impulsar la posada en marxa d'aquests òrgans participatius tot i que molts encara no s'han constituït.

CAROIG XÚQUER

Associació de Desenvolupament Sostenible dels Municipis del Massís del Caroig, Serra Grossa i Riberes del Xúquer

Plaça Manuel Tolsá s/n · 46810 Enguera

Diputació de València

Per sempre pobles

“estudiar, proposar i promoure polítiques que afavorisquen el desenvolupament rural i la lluita contra la despoblació”

LC—Paco, has dado vida a un importante número de colecciones de poesía visual desde finales de los años 90. De hecho, podemos afirmar que el fondo editorial de BABILONIA es una de las mejores colecciones de poesía visual que existe a nivel estatal². ¿Cómo comenzó, este proyecto-sueño hace ya casi tres décadas?

PPB—En realidad, la Editorial nace en 1997, aunque dos años antes inauguramos el “Aula de Cultura Babilonia”. Un espacio donde se realizaron exposiciones, obras de teatro, conferencias, etc.

A raíz de una exposición sobre Poesía Visual, decidimos editar libros sobre este tema. La colección se llama “Pliegos de la Visión”. Para ello fundamos la **Asociación Cultural Babilonia**³.

Poco a poco, fuimos creando diferentes colecciones, sobre todo de poesía. En un principio, editábamos solo a los miembros del “Taller de les Paraules”. Eran unas ediciones artesanas, impresas en casa y distribuidas en certámenes de Poesía Visual.

Su difusión tuvo mucho éxito entre los poetas e hizo que muchos de ellos quisieran editar en Babilonia.

Desde el principio era para los subscriptores de la colección, siendo curiosa la forma de suscribirse: pago en efectivo (mediante sobre postal), trueque, e incluso, abrazos. Fue tal el éxito que tuvimos que hacer “lista de espera” de más de tres años para publicar. Teniendo en cuenta que publicábamos dos números al trimestre.

Hace cuatro años, decidimos dar por terminada la colección con el número 145, que se editará en enero del 2026.

LC—Para quienes no estén familiarizados con la poesía visual, ¿cómo les introducirías en el tema y qué tiene para ti de especial?

PPB—En realidad, la poesía visual no es más que poesía discursiva donde, además del discurso, es importante la disposición del espacio en el que se dice. Además de utilizar otros lenguajes: tipográfico, visual, sonoro, espacial, etc...

Para mí no tiene nada de especial porque es parte de mi forma de expresarme desde un principio. Mi primera manifestación poética fue una exposición en un museo, siendo la primera vez que se hacía una exposición en un

Vida, palabras y vida. Entrevista a Paco Pérez Belda¹

Liduvina Calatayud Cros

museo, dado que estos espacios estaban limitados a visionar las obras allí expuestas.

Me gusta comentar que cuando yo empecé a expresarme artísticamente no hacía poesía (al menos no buena poesía, creo) lo que hacía eran dibujos. Entonces descubrí a Joan Brossa y puedo decir que chupé de él, me fascinó su forma de expresarse. También quiero decir que muchos poetas discursivos son también visuales. Para indagar en los orígenes de la escritura visual tenemos que remontarnos a tiempos remotos, tan antiguos o más que el lenguaje discursivo.

LC—Hace doce años asistí en Punta Umbría a una de las ediciones de EDITA (Festival Internacional de la Edición, la Poesía y las Artes). Al recibir el catálogo sobre las editoriales que estaban presentes me quedé atónita al leer que una de ellas, BABILONIA, tenía su sede en

Navarrés. Soy oriunda de Navarrés, pero llevaba muchos años desvinculada del pueblo y de la dinámica cultural que en él se daba y, la verdad, no había imaginado que una editorial especializada en poesía visual pudiera estar radicada allí. Recuerdo que pensé que, seguramente, un montón de casualidades y causalidades se habían confabulado para que esto fuera posible. Este es un buen momento para preguntarte.

PPB—Mi familia paterna descende de Navarrés y, por circunstancias de la vida, nos trasladamos a vivir aquí. Durante mucho tiempo vivimos y trabajamos en el eje Xàtiva-Navarrés. Unas veces vivíamos en Navarrés y trabajábamos en Xàtiva o viceversa. De este primer tiempo tengo un excelente recuerdo del importante papel que jugó la librería “La Costera”, faro y punto de referencia para la recepción de obras y para la difusión de lo que editábamos.

LC—Ahora que tanto se habla de la vuelta a lo rural y de las posibilidades que el mundo rural puede ofrecer, me gustaría preguntarte lo siguiente: en el hecho de estar radicada la editorial en Navarrés, qué aspectos resaltarías como positivos y qué aspectos crees que han podido dificultar la vida y la proyección de la editorial.

¹ Paco Pérez Belda es editor y creador de poesía visual. Es presidente de la Asociación cultural BABILONIA, radicada en Navarrés.

² Colecciones: Pliegos de la visión; Pliegos de la palabra; Plecs de la paraula; Papeles para mirar; Baraja poética; Los miserables; Monografías; Cuadernos para recitar; Alp-Bet; Panfletos de poesía; Curts de la Guerra Civil; Sonetos (revista ensamblada); Los prescindibles

³ Remedio 15, Navarrés, 46823; <https://www.edicionesbabilonia.com/>; <https://www.facebook.com/francisco.perezbelda>

PPB—Para una editorial de estas características, no hay aspectos positivos ni negativos. La publicidad era a través de “boca a boca” y distribución por correo. Hoy en día, la publicidad es a través de internet.

LC—Uno de los problemas como editor que mencionas en tu entrevista en el BLOG “Oigo voces”, de Óscar Sotillos, es el tema de la distribución y haces mención al método de la suscripción o pago inverso para sortearlos. ¿Podrías explicarnos en qué consiste?

PPB—Como hemos dicho anteriormente, los subscriptores reciben los cuadernos y pagan la cantidad de diferentes formas, incluso hay gente que paga más para que se siga distribuyendo en Latinoamérica.

De todos modos, quiero añadir que otra de las singularidades de BABILONIA es que no somos una editorial, sino que editamos libros, por tanto, al no tener que ser un negocio ofrecemos unos precios muy por debajo del mercado.

LC—En cuanto a la suscripción, entiendo que sorprendiera el que establecieras distintos métodos de pago: transferencia, sobre cerrado o intercambio. Esta última opción imagino que ha sido determinante de la alta participación. ¿Es así?, ¿A cuánta gente calculas que has editado?

PPB—Fue una forma pionera, que luego otras editoriales han tratado de imitar. Es así, porque no distribuimos a través de las librerías. Contando todas las colecciones, hemos editado a más de 150 autores.

⁴ Happening (palabra inglesa que significa acontecimiento, ocurrencia, suceso) es toda experiencia que parte de la ecuación provocación-participación-improvisación. Tiene su origen en la década de 1950 y se considera una manifestación artística multidisciplinaria. Como manifestación artística múltiple que pretende la participación espontánea del público, suele ser efímero. Por este motivo, suelen presentarse en lugares públicos, irrumpiendo en la cotidianidad. *HAPPENINGS* realizados por *BABILONIA*: IV Happening, mayo 2022; III Happening, junio de 2019; II Happening, septiembre de 2016; I Happening, enero de 2016.

⁵ Babilonia Centro de Documentación. Este Blog nos regala casi 2000 entradas, ordenadas alfabéticamente, que nos conducen a las portadas de libros, revistas, pliegos, cuadernos, etc. relacionados con poesía visual, experimental etc. Se puede acceder por nombre de autor/a, nombre de revista y alguna que otra especificidad de la publicación. Responde a un exhaustivo trabajo de catalogación (realizado entre 2013 y 2019). Una verdadera joya de lo que las documentalistas denominamos literatura gris: “Se denomina literatura gris a toda aquella que no se difunde de forma habitual, mediante la publicación comercial, sino a través de canales limitados, por lo que es difícil acceder a ellas”. Puede visualizarse en <https://babilonia56.blogspot.com/>

LC—En 2020 se editó, en el obrador de la imprenta MAES Gràfiques de Sant Celoni, el libro Homenaje. Paco-Sefa-Rafa, dedicado a vosotros tres. Esta obra fue posible gracias a un amplio número de colaboradores/as, 79 creo que fueron. Estas colaboraciones eran de personas que alguna vez habían publicado o tenido relación con BABILONIA, participando con poemas de su autoría, facilitando contactos, y/o aportando una donación económica para la edición en papel. Voy a centrarme en el trío: Paco, Sefa y Rafa. ¿Me podrías explicar cómo funcionaba este estupendo equipo que tantas obras hizo posibles, que tanto reconocimiento tiene y que ha sabido transmitir tanto cariño?

PPB—El libro fue una sorpresa que organizaron Raimon Blu y Óscar Sotillos, como homenaje ante un primer intento de cerrar la editorial cuando falleció Rafa. Cosa que hizo que nos planteáramos seguir o no con el proyecto. Este equipo era más un proyecto de

vida. La editorial es un reflejo de nuestra forma de vivir.

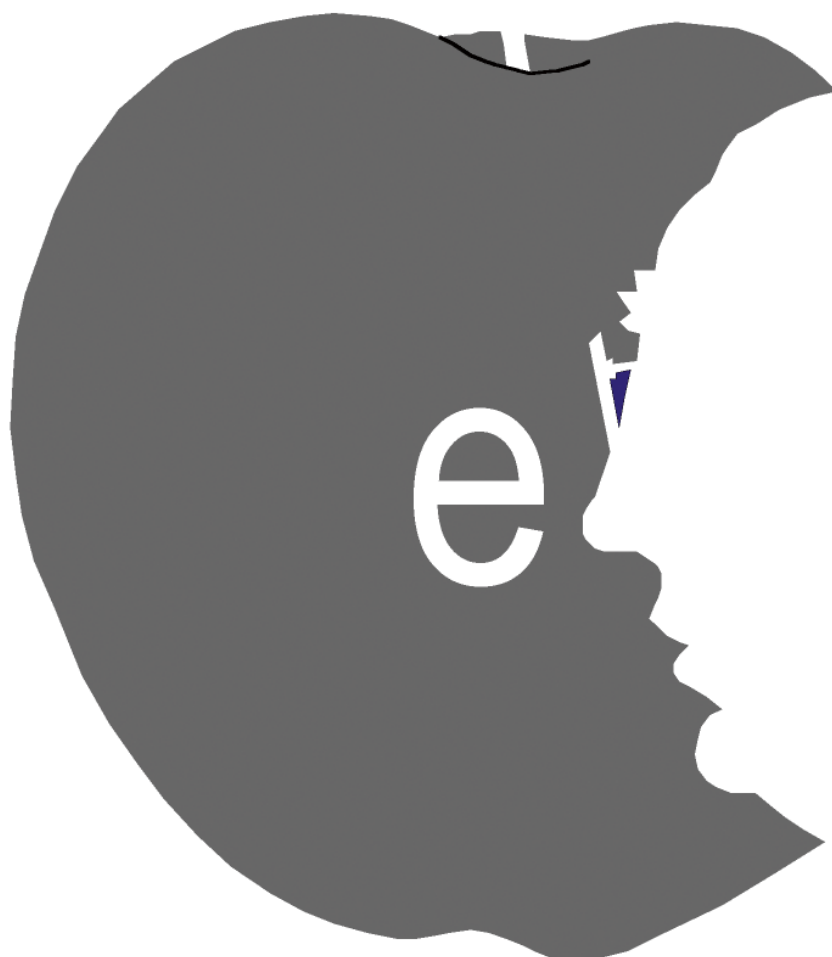
LC—Revisando el quehacer de la Asociación Cultural BABILONIA he comprobado que un modo especial de socialización ha sido la realización de hasta cuatro HAPPENING⁴ ¿Qué pudes contarnos de los HAPPENING?

PPB—En 2015, nos planteamos ver de qué forma podíamos reunir a los diferentes autores y emprender nuevas formas de creación.

Elegimos el HAPPENING por ser un acontecimiento en el cual diferentes autores se juntaban en la década de los 50-60 para intercambiar experiencias. Por eso decidimos crear el primero en enero de 2016. El lugar físico fue Playamonte (Navarrés), en un chalet que teníamos alquilado.

Tras el éxito de la experiencia (asistieron más de cuarenta autores) decidimos que tenía que tener continuación y que cada uno iría dedicado a un tema

homenatge A brossa

2024

PARA BORRAR LOS MALOS MOMENTOS

de la editorial. El tercero y cuarto se hizo coincidiendo con la celebración de “Navarrés punto y aparte”

LC—Eso precisamente quería comentarte, Los dos últimos los has hecho coincidir con “Navarrés punto y aparte” y entiendo que ha sido un excelente modo de entroncar la vida y obra de BABILONIA con la vida cultural de

municipio. ¿Es así? ¿Puedes comentar-nos la experiencia?

PPB—Entendimos que era una buena forma de mezclar los dos actos. Por una parte, los autores que venían de toda España conocían la comarca y la comarca conocía la Poesía Visual.

Lo utilizamos también para que autores de otras artes de la zona, participaran (pintura, escultura, etc.). Hicimos exposiciones de Albert Comte (Bolbaite), Manolo Sanmartín (Chella). La editorial también publicó en papeles para mirar obra de navarresinos como Vicente Blasco, Aurelia Argente y Amparo Juan Calatayud.

LC—Me consta que mucha obra editada es creación tuya. Mi pregunta es ¿Cómo has intercalado estos dos aspectos de creador y de editor?

PPB—Lo he intercalado con muchas dificultades. Porque era complicado dar lista de espera para tres años y publicarse uno mismo. Para lo cual, tuve que crear diferentes colecciones donde poder publicar lo mío.

Como se ve en el índice de autores de los “Pliegos de la Visión”, en los cincuenta primeros números hay nueve o diez que son míos. En cambio, hasta el 145, no vuelvo a “publicar” en esta colección.

LC—Me consta también que además de creador y editor, eres un apa-

sionado de los libros y que dispones de una excelente biblioteca⁵ ¿Te importa presentárnosla y hablarnos de ella?

PPB—Más que una pasión, es una adicción. En estos momentos, y voy por un tercio de la misma, tengo catalogados 30.000 publicaciones (libros, cómics, revistas, periódicos, poemas objeto, etc...) Creo que, en Poesía, tanto visual como discursiva, es una de las más importantes que existen a nivel particular.

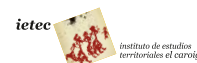
LC—Se oyen campanas de jubilación, de cierre. ¿Es así? ¿Babilonia está cerrando un círculo?

PPB—Sí, es así. En estos momentos hemos cerrado todas las colecciones y solo nos quedan por publicar los compromisos adquiridos, que acabarán en el número 145 de los “Pliegos” que lleva por título: *Cerrado por jubilación*. Consistirá en una página por pliego que llevará la portada y tres poemas. También incluiremos las opiniones de los colaboradores sobre qué han significado los pliegos para ellos.

Esperamos poder realizar una fiesta-exposición de despedida y con ello dar por cerrado el círculo.⁶

Muchísimas gracias, Paco, ha sido un placer realizar la entrevista y quisiera concluir, como buena documentalista, con estas palabras clave: generosidad, altruismo, compromiso, belleza, arte, participación y sueños •

15

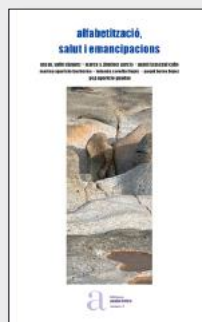
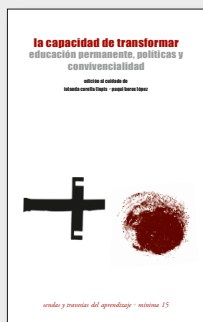

⁶ YouTube es también un buen lugar donde visualizar y escuchar trabajos de BABILONIA. Algunos enlaces:
<https://www.youtube.com/watch?v=11257amnbA>. SONETOS (XIII) de Ed. Babilonia (Paco Pérez Belda)
<https://www.youtube.com/watch?v=jeIK4o1QFXY>. SONETOS (VIII) | Poesía Visual de Ed. Babilonia
https://www.youtube.com/watch?v=P_z9oZU-k1A. Paco Pérez Belda, poemas visuales.
<https://www.youtube.com/watch?v=rVrZVgCx0nw>. Poema de amor nº 45 de Paco Pérez Belda
https://www.youtube.com/watch?v=P_z9oZU-k1A&list=PLRBnuQ1FXnOTSvPt0h8izWJeSxhu3Yelz. Paco Pérez Belda, poemas visuales
<https://www.youtube.com/watch?v=jeIK4o1QFXY&t=50s>. POESÍA VISUAL - OTROS AUTORES
<https://www.youtube.com/watch?v=jeIK4o1QFXY&t=50s>. SONETOS (VIII) | Poesía Visual de Ed. Babilonia

Paulo Freire
INSTITUTO

Associació de Persones
Adultes Participants
CPFPAFRANCESC BOSCHIMORATA

<http://institutpaulofreire.org>

Vivim en un temps en el qual les xifres semblen descriure les circumstàncies, l'actualitat... la realitat en definitiva, millor encara que els adjectius. La nostra societat ha après a traduir qualsevol aspecte de la vida a números; a percentatges que ens expliquen informacions més o menys complexes. Que ens alerten de possibles perills, o que ens donen esperances de millora en qualsevol àmbit: el treball, l'economia, la salut... I com qualsevol tipus d'informació, depenent de com o de quina part ens siga oferta, ens mostrarà l'una o l'altra cara de la realitat. Però per més que se'ns presenten les dades de manera positiva i atractiva, més enllà de les pròpies xifres està el que impliquen però que no expliquen per si mateixes. Una bona dada sol ser un bon punt de partida. Però quasi sempre queda per davant un llarg camí encara.

A la comarca de La Canal de Navarrés, tant la taxa d'activitat com la d'ocupació, van créixer de manera significativa en 2023. Amb un increment del 2,77%, es va posicionar com el tercer territori de la Comunitat on major augment es va registrar en el primer trimestre, creixent la taxa d'ocupació fins al 66,36%. Eixe creixement es recolza en les mesures aplicades en matèria de drets laborals i igualtat de gènere en el treball i a priori es tracta d'un canvi de tendència positiu que redundarà en la qualitat de vida dels habitants de la comarca. Però com va ser eixe increment qualitativament parlant? Per a que eixes xifres optimistes explicaren de manera completa la realitat, faria falta recórrer als adjectius esmentats abans: Es va crear ocupació de qualitat? Es van oferir llocs de treball qualificats per als i les joves que s'han format? Es tracta d'ocupacions estables convenientment remunerades? Arriben a ser suficients? I més concretament: va ser un increment igualitari? És a dir: es van beneficiar homes i dones per igual d'ell?

Hui dia, les empreses, a través d'estratègies com el desenvolupament de plans d'igualtat, van prenent consciència de manera progressiva, de les diferències que existeixen entre els membres de les seues plantilles per raons de gènere i que en moltes ocasions queden ocultes a una mirada superficial. És cert que en un mateix lloc de treball, no existix un salari per a homes i un altre per a dones. Però... atorguen les empreses llocs de responsabilitat de manera igualitària a homes i a dones? Sol·liciten els homes permisos per a la cura de familiars en la mateixa mesura que les dones? Accedixen tots dos

Dones i treball, diferència i desigualtat encara

Júlia Pérez i García
*secretaria de la Dona i Igualtat,
 CCOO, Comarques Centrals*

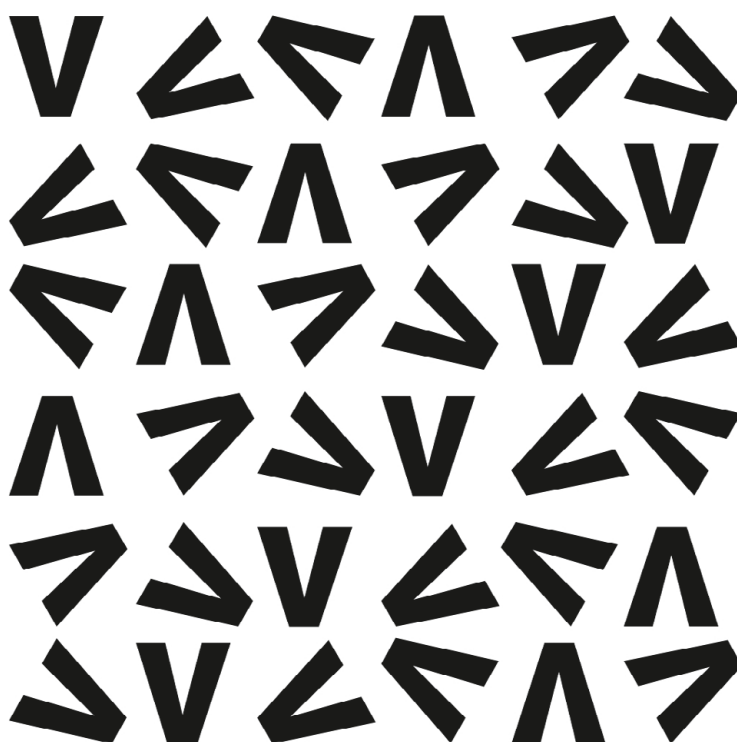
sexes als mateixos complements salarials? La resposta objectiva és que no. A més a més, continua havent professions altament masculinitzades i altres molt feminitzades, en funció de rols tradicionals de gènere, sent en general les més atribuïdes a les dones, professions menys qualificades i per tant, pitjor retribuïdes. Així, parlem hui d'una bretxa que continua existint, encara que no estiga tan en la superfície i que es materialitza en condicions laborals diferents per a homes i dones. El territori del Caroig no és una excepció.

De fet, aquest territori compta amb

una escassa activitat industrial i la seua economia està fortament assentada en el sector agrícola, sent molt importants la producció d'oli d'oliva i de cigars "caliqueños" que tradicionalment les dones fabricaven en tallers clandestins i que encara hui dia, segueixen en major o menor mesura elaborant a les seues cases, quedant d'alguna forma relegades a aportar un ingrés extra a l'economia familiar, sense desenvolupar una carrera professional pròpia. Això, no només trau a les dones de les estadístiques oficials d'ocupació; les incapacita per a accedir més endavant, a beneficis com la pensió de jubilació o els subsidis de desocupació.

I si mirem un poc més de prop les dades numèriques de l'any passat, ens trobem de seguida que les millores van recaure més sobre la població masculina que sobre la femenina, ja que mentre que el 70% dels homes van ser contractats de manera indefinida i

V QUE VIRA

a temps complet, només el 47% de les dones van tindre la mateixa sort. El fet de ser dona, augmenta la possibilitat d'accedir a un treball més temporal i de menys hores que elles es veuen obligades a acceptar, mancant una altra cosa. I sense poder desfer-se de la ja obsoleta creença popular que a elles en realitat els interessa més eixe tipus de jornada, per a poder compatibilitzar el treball amb les tasques de la casa i la cura dels fills i, si és el cas, dels majors. Perquè... qui diu que nosaltres volem continuar tenint l'exclusiva de les tasques domèstiques i les cures familiars?

El panorama no és massa encoratjador per a la gent jove de la zona. Parlem de xics i xiques que estudien i es preparen per a exercir professions vocacionals, més qualificades, amb expectatives d'una vida millor que no poden trobar en la seua terra, per la qual cosa es veuen obligats a traslladar la seua residència a altres comarques que els oferisquen millors oportunitats laborals. Això està provocant un gradual descens de la població que, a més, ha envellit notablement en els últims anys. No obstant això, també eixa migració col·locarà a homes i dones en situació de desigualtat. Perquè fora de la seua comarca, les dones també es trobaran amb un mercat laboral que els reserva majors taxes de temporalitat, de parcialitat i de desocupació. Fins i tot aconseguint incorporar-se al mercat laboral, percebran una remuneració que és sistemàticament menor que la dels homes. Concretament, els homes guanyen de mitjana, quasi 4.500 euros més a l'any que les dones.

També per a eixa bretxa salarial podríem posar sobre la taula dades optimistes, ja que és cert que any rere any, es va reduint. Però en definitiva i tornant a posar en valor els adjectius que matisen eixes dades, el que podem dir és que estem en els primers passos d'un camí llarg i difícil, que si bé ja ens ha tret del punt de partida, no ens ha portat encara al destí necessari, just i desitjable al qual volem arribar.

I sobretot, cal continuar treballant en les iniciatives ja plantejades, però sense deixar de preguntar-se quines altres mesures poden implementar-se per a millorar la situació de la joventut a la comarca i, particularment, la de les dones: Què es pot fer per a que la situació revertisca en el Territori del Caroig? Com podem aconseguir que el desenvolupament es done dins de la comarca i permeta a la joventut quedar-se? Quines ferramentes podem donar a les dones perquè abandonen eixes posicions en el segon pla; en el costat invisible de l'economia?

Els temps canvien a una velocitat vertiginosa i porten nous enfocaments, noves metodologies i maneres de fer arribar els recursos, la formació i la informació, on abans no es podia. En situacions com la pandèmia que fa poc hem deixat arrere, hem vist per exemple, les possibilitats del teletreball, que pot permetre a les dones amb formació en determinades àrees professionals, treballar per a empreses ubicades en un altre lloc, sense haver d'abandonar la seua població, almenys de manera continuada. I no sols a les nascudes en les poblacions del territori. Pel seu enclavament, el seu paisatge, el seu estil de vida tan diferent del de les grans ciutats... les poblacions del territori del Caroig, poden convertir-se en un atractiu destí per a famílies joves que busquen criar als seus fills en un entorn més natural sense haver de renunciar al seu desenvolupament professional. Que un poble no es buide, sinó que fins i tot cresca en població, garantix la provisió de servicis sanitaris, educatius, de transport, d'oci i cultura... I eixe increment en els servicis al seu torn, genera llocs d'ocupació qualificats i augmenta el poder adquisitiu dels seus habitants.

Tenim d'altra banda, eixes activitats artesanals que formen part de la idiosincràsia dels diferents municipis, moltes vegades dutes a terme per dones, com l'encaix de 'bolillos', el ganxet o la creació d'articles d'espert. Es tracta d'oficis que s'intenta mantindre vius, que es continuen ensenyant de generació en generació i que podrien ser font d'ingressos per a moltes famílies, si es promoguera i facilitara adequadament l'emprenedoria. Les noves tecnologies permeten la promoció i venda de tota mena d'articles, sense necessitat d'una botiga física. Es tractaria, més aviat, de coordinar un treball en equip, organitzat i sostenible que al mateix temps, done a conèixer a la comarca per tot arreu. Però que estenga també el que ara és un estil de vida, a un mitjà de vida, emancipant econòmicament a totes eixes dones que es dediquen a estes labors de forma tan entregada. Les possibilitats que s'obrin en este camp són moltes: des de la producció i la venda, fins a l'ensenyament de les diferents destreses, no sols als joves de la població, sinó a altres potencials interessats que arriben a conèixer la regió.

També la formació (la reglada i la no reglada), ha d'estar a l'abast de cada habitant dels municipis. No sols dels més joves, sinó de qualsevol persona que desitge millorar els seus coneixements en l'àrea que siga. En eixe sentit, tornen a jugar un paper primordial les

noves tecnologies i és responsabilitat dels diferents ajuntaments i de la Mancomunitat, proveir a cada municipi del millor accés a internet i de sales equipades amb tauletes, ordinadors... Perquè cada vegada està més present l'educació a distància, tant per als xics i xiques que no poden desplaçar-se a altres ciutats, com per als adults que desitgen millorar la seua situació laboral i estudiar ara la carrera que no van poder en el seu moment. I per què no?, per a les persones majors que no van tindre accés a uns estudis mínims, o que volen tindre coneixements sobre informàtica, idiomes... o qualsevol altra inquietud.

Les mesures que s'adopten, no sols han de ser implementades, sinó també constantment avaluades, mantingudes i millorades. I en cas que no resulten útils, substituïdes per unes altres. Perquè no es tracta de donar opcions, sinó de donar les opcions que realment ens acosten als objectius. No és només proveir de ferramentes, sinó mantindre-les, actualitzar-les, modificar-les o rebutjar-les, en funció dels resultats que s'obtinguen.

Però quan parlem d'igualtat de gènere; quan es tracta d'aconseguir per a les dones les mateixes oportunitats que tenen els homes en el mercat laboral i en els altres àmbits de la vida, hi ha un concepte ineludible que és pilar fonamental en tot canvi social i en el qual mai s'han d'escatimar recursos ni esforços: l'educació. En este cas, l'educació en igualtat de gènere i en corresponsabilitat, en totes i cadascuna de les esferes de la vida i al llarg de tot el desenvolupament de les persones. Perquè l'educació dels nostres xiquets i xiquetes, no pertany en exclusiva a cap agent i alhora, és responsabilitat de tots. És absolutament necessari que les famílies, l'escola, els ajuntaments... conjuminen forces i criteris per a promoure la igualtat de gènere, la desaparició de rols tradicionalment assignats i l'eliminació d'aquells estereotips que impedeixen o limiten la presència de les dones en qualsevol esfera social; en qualsevol itinerari educatiu, en qualsevol àrea professional... Des del currículum de l'escola, però també des de l'esport, l'oci, la cultura... i per descomptat, des de casa. I sense perdre de vista, que també els adults necessitem formació i informació en eixe sentit, per a bandejar falses creences i comportaments que, encara que a primera vista semblen inofensius, perpetuen la desigualtat.

I vosaltres? Penseu que es pot fer alguna cosa més? ●

¿Qué es Bioterreta?

Bioterreta es un proyecto multidisciplinar de *Custodia del Territorio* especializado en el ámbito agrario y en la búsqueda de soluciones contra el abandono de tierras de cultivo, nacido en 2016 en la Comarca de la Vall d'Albaida en la provincia de Valencia.

En sus inicios y a medida que se iba profundizando en el conocimiento del ámbito rural y sus gentes, se determinó que requería de una visión integral y completa en el análisis de esa situación.

Bioterreta debía entenderse y servir

Custodia del territorio

Ángela Gimeno Martínez y
Jordi López Estornell
Asociación Bioterreta Custodia Agraria

En 2021 se trabajó en la elaboración del **proyecto de puesta en valor del recurso turístico, medioambiental y cultural del área protegida de la Font de la Barsella y los Abrigos Rupestres**

turado y ordenado en el que se realiza un intercambio de conocimientos, voluntades y posiciones hasta alcanzar el acuerdo de custodia. Cuando los agricultores y propietarios de las parcelas contactan con nosotros, se les explica las intervenciones se van a realizar y como finalmente quedará su parcela rehabilitada.

Para ello, **el manejo y la gestión de las explotaciones, se basa en todo momento en los pilares de la agroecología y siguiendo modelos de la economía circular**, persiguiendo una forma eficiente de rentabilizar cada parcela por pequeña que sea.

En cuanto al manejo del suelo y de los cultivos, se implementa un plan de **prácticas culturales basado en la sostenibilidad, primando una mayor observación y acompañamiento a los ciclos naturales de los cultivos, frente a las intervenciones sistémicas propias del modelo convencional**. Se focaliza en la gestión del suelo desde un punto de vista regenerativo, teniendo como objetivo potenciar la microbiología y la fertilidad del mismo. Paralelamente, las parcelas se inscriben en el registro de Producción Ecológica para su certificación.

Los productos obtenidos se distribuyen a través de nuestra plataforma de venta en circuito corto de comer-

18

como una **“herramienta de herramientas”** que desde un enfoque holístico buscara mecanismos eficaces para la recuperación de tierras y frenar el abandono tan generalizado. Estas herramientas, además, para dar una solución real, debían vertebrar aspectos socioeconómicos, medioambientales y culturales.

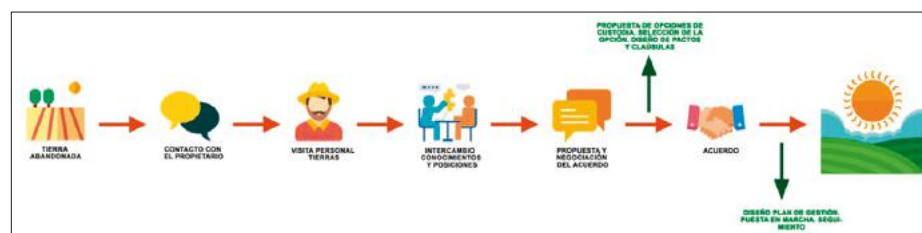
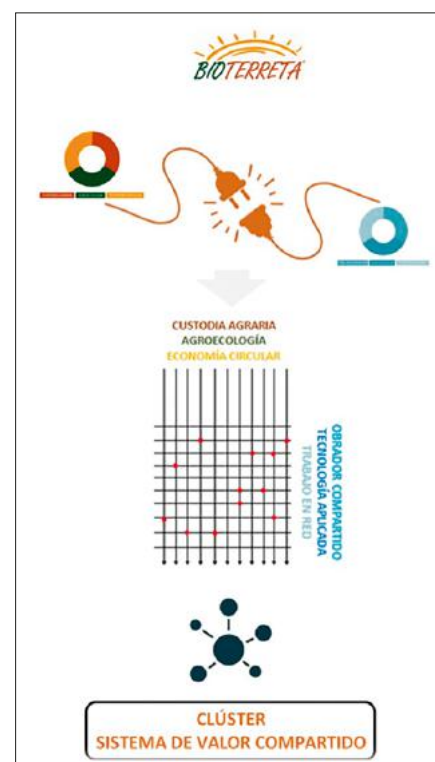
Bioterreta, como sistema de valor compartido se basa en seis herramientas pilares; la custodia agraria, la agroecología, la economía circular, tecnología aplicada, trabajo colaborativo y red de obradores compartidos.

¿Qué hace Bioterreta?

Bioterreta combina todas esas herramientas (custodia agraria, agroecología, economía circular, obradores alimentarios, tecnología aplicada y trabajo colaborativo en Red) con la finalidad de producir alimentos preservando los agrosistemas y su biodiversidad. Además, intervenimos en la protección de árboles monumentales que se hallan en algunas de las fincas custodiadas, ya que, en muchos casos, se desconoce el valor patrimonial de estos ejemplares quedando abandonados o directamente condenados a una tala segura.

del Barranc de les Coves, en el municipio de Salem (Valencia) y en 2022 participamos en el **Proyecto Soilcare** junto al Instituto Tecnológico del Plástico de Valencia (AIMPLAS) en el desarrollo de nuevos productos de plasticultura a partir de restos de podas de mantenimiento de las parcelas custodiadas. Un trabajo importante que llevamos realizando desde el año 2019 es la **observación fenológica de las especies diana de nuestra región**, que combinado con la **supervisión y control vía satélite** de las parcelas nos permite observar y confeccionar un calendario climatológico y optimizar los trabajos agrícolas.

Hay que tener en cuenta que **la actividad de una entidad de custodia del territorio es compleja y en el ámbito agrario el proceso se complica a mayores. Se trata de un proceso estruc-**

cialización. Los beneficios se reparten proporcionalmente entre los propietarios de las parcelas en forma de alimentos producidos o se monetizan, como mejor les convenga. Otra parte de esos beneficios se utilizan para el mantenimiento anual de las parcelas, servicios de los trabajadores y de la Asociación. Los cedentes disponen de un acceso a nuestra base de datos donde pueden consultar el desarrollo y evolución de los trabajos hasta la recuperación de sus tierras. La propiedad de las parcelas se mantiene siempre con los cedentes, ya que nuestra entidad gestiona sus recursos y los revaloriza, el hilo conductor de este proyecto es fomentar la economía triple impacto y del bien común.

¿Con qué objetivos?

En sus inicios, el proyecto abordaba principalmente la recuperación de tierras y el trabajo a pie de campo, hasta el momento, Bioterreta ha llegado a 42 acuerdos de custodia con propietarios de fincas sin actividad que han permitido recuperar un total aproximado de 322.000 metros cuadrados de superficie agrícola, sobre todo destinada a fomentar cultivos de olivos, algarrobos y almendros, todos ellos con el sello ecológico.

Actualmente ya no se puede hablar de un solo objetivo, el abandono de tierras se ha ido extendiendo rápidamente y en paralelo se han descubierto otros problemas del ámbito rural. **Los municipios ya no disponen apenas de servicios que den apoyo al campo, no existe relevo generacional y se ha observado una brecha en las últimas tres décadas en la que no se ha implementado tecnología aplicada al minifundio y tampoco I+D. Las instalaciones agroalimentarias que auxiliaban y valorizaban los productos cosechados han desaparecido, principalmente por**

mayores, con varios objetivos claros. El riesgo que comporta la pérdida de soberanía del agricultor y la industrialización de la agricultura generan impactos tanto en la economía local, en la subsistencia de las familias, en la forma en que se alimentan ya las personas, y por supuesto en la sostenibilidad de los ecosistemas naturales. Consideramos que hay poca consciencia de estas consecuencias vistas de manera conjunta. Por tanto, **nos encontramos ante un escenario en que podemos afirmar que el modelo rural actual está derruido y que hay que volver a replantear.** Es necesario diseñar nuevas estructuras para un “Nuevo Estado Agrario”, las fórmulas del pasado ya no valen, hay que plantearse objetivos más ambiciosos, reales y ejecutables. Desde nuestra Asociación creemos en que el cambio es posible y alentamos al regreso de las buenas prácticas agroecológicas de nuestro territorio y una educación medioambiental y tecnológica como unidad y vinculación al ámbito social, **unas políticas de gestión de los municipios a imagen y semejanza de las ciudades.** Las cooperativas agrícolas que fueron un ejemplo de buenas prácticas y gestión del territorio han desaparecido o se han convertido en aliados de la industria alimentaria que ha demostrado sistemáticamente el poco interés en preservar la actividad rural. Vemos además cómo los fondos de inversión acaparan las tierras de cultivo, para crear unidades de producción.

¿Dónde están llevando su actividad?

El proyecto se ha expandido a cuatro comarcas valencianas, puesto que las tierras reactivadas se ubican en Agres, Salem, Ontinyent, Enguera, Benicolet, Llutxent, la Pobla del Duc, Castelló de Rugat, Montixelvo, el Genovés y Tavernes de la Vallidigna, municipios con altos índices de abandono de tierras

y sin relevo generacional en el campo.

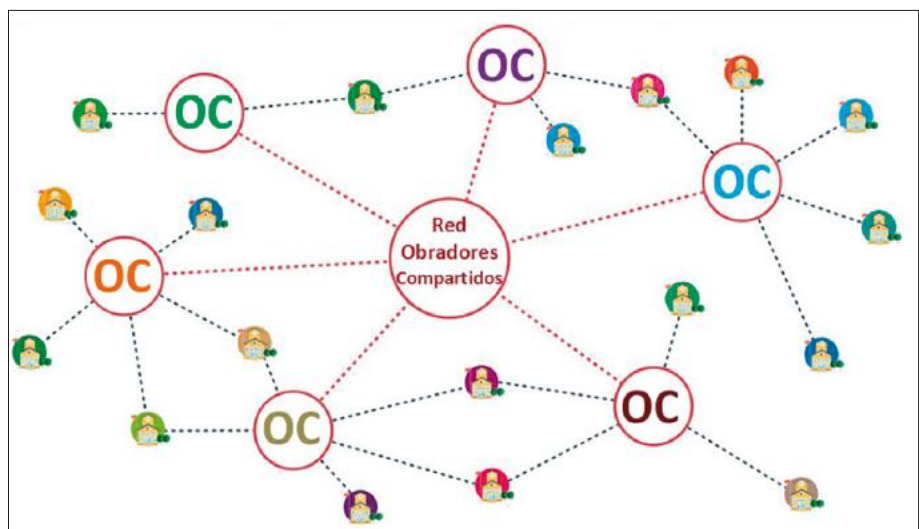
Actualmente estamos trabajando en dos proyectos de cabecera basados en el trabajo en Red y Colaborativo: el primero es una Red de Parques Agrarios de producción de frutas y verduras que estarán conectados con Red de Obradores Compartidos a lo largo de todo el territorio de las Comarcas Centrales Valencianas. Esta Red a su vez se interconecta con la Xarxa d'Obradors Compartits de Catalunya.

Con este esquema pretendemos demostrar la importancia de ese trabajo colaborativo y de unión, así como la necesidad de que cada municipio de nuestra provincia pueda tener una instalación de procesamiento alimentaria compartida.

Obradores Compartidos, las nuevas cooperativas del siglo XXI

La economía circular no es un concepto baladí, es una herramienta que adquiere mucho sentido en el ámbito rural pero que no se identifica en la forma de operar del campo por parte de agricultores, cooperativas y otras entidades alimentarias de nuestra región, esto es un error.

Pongamos un ejemplo resumido de mala praxis que deriva en fallo para el campo, el *travelling* es el siguiente: La industria alimentaria establece estándares de calidad que las cooperativas aceptan pero que van en contra del agricultor al requerirles estricto cumplimiento de sus normas, una de ellas sería el no permitir que una simple deformidad de un fruto se pueda comercializar (destríos), esto supone, a parte del despilfarro alimentario en plena crisis del campo y en pleno aumento de la inflación de productos para el consumidor, un retrabajo para el agricultor, una desvalorización de los productos cosechados y esto, aunado a las políticas agrarias actuales,

concluye con el abandono de la actividad agraria y de la tierra. Estamos pues, frente a una situación muy crítica, pero a la vez se generan una serie de oportunidades de hacer las cosas de otro modo y los Obradores Compartidos ofrecen una solución en beneficio de los agricultores, reducir el desperdicio alimentario además de recuperar tierras abandonadas y la producción de alimentos de calidad.

Las tierras sin cultivar y las que están en vías de abandono deben comenzar a verse como mermas de un sistema territorial que no les da uso, a partir de ese momento hay que comenzar a crear sistemas de gestión circular que puedan darles el valor real que tienen como fuente potencial que siempre han sido para alimentar a las personas, desde una ética social y medioambiental.

Tecnología Aplicada y Gamificación del Campo

Existe una relación directa entre el abandono del campo, relevo generacional y la despoblación rural y esto nos conduce a la falta de tecnología e I+D adaptada a las necesidades del territorio. Numerosos son los emprendimientos de “innovación rural” desde diferentes vertientes, que con gran voluntad y esfuerzo intentan aportar soluciones a todos

estos problemas. La realidad es que la gran mayoría de estas iniciativas suelen operar en precario y la duración es corta. En el año 2021 desde Bioterreta se realizaron una serie de ensayos tecnológicos aplicados a las parcelas con mayor dificultad para poder comprobar qué soluciones avanzadas y ergonómicas serían una solución viable a la falta de relevo de jóvenes en el campo; se realizaron trabajos mediante robots agroforestales controlados vía remota, se alzaron vuelos con drones, se visualizaron parcelas mediante Satélite Sentinel-2 y supervisamos y controlamos campos de producción de verduras a través de IoT (Internet of Things), los resultados fueron exitosos. Estos ensayos nos dieron pistas de hacia dónde pensamos debería ir la nueva agricultura. La Gamificación del campo. Nos viene a la memoria una solución tecnológica del siglo pasado y que popularizó el cultivo de la naranja valenciana en la que se pasó del cavado manual al cavado mecanizado y esto fue gracias a una inventiva, máquinas propulsadas mecánicamente comercializadas con el nombre de Macaper y Cavasola. Prestemos atención en este último nombre: “cava-sola”, un automatismo que referencia el trabajo autónomo, una mejora ergonómica para el agri-

cultor que revolucionó el campo durante décadas con un tipo de apero (cavadora) que permitía un manejo respetuoso del suelo y de dimensiones adaptadas a la parcela que evitaban la compactación del mismo. Volviendo al presente, en un mundo altamente digitalizado, nos preguntamos: ¿Dónde están los robots agrícolas polivalentes pilotados control remoto y en algunos casos autónomos? ¿Dónde están los drones autopilotados que permiten fertilizar, regar en incluso apagar fuegos en nuestra región? ¿Dónde están las ideas disruptivas tan necesarias en nuestro territorio en el año 2024?

Retos Futuros

El proyecto se enfrenta a continuos obstáculos como la falta de mano de obra especializada, la dificultad para encontrar servicios para el manejo de tierras -ya que en muchos casos impera el intrusismo de los no profesionales- o la falta de desarrollo tecnológico y de innovación en herramientas y maquinaria. Llama la atención la incapacidad desde las administraciones y desde las comunidades locales de gestionar el uso compartido de maquinaria, que además requiere de una inversión que la mayoría de los agricultores son incapaces de amortizar, o de planificar la gestión común de los cultivos, en función de la demanda, por ejemplo, o de otros aspectos técnicos. Es decir, de crear una red colaborativa desde el primer eslabón de la cadena, a pie de campo.

“La desaparición de instalaciones agroalimentarias en los pueblos es una dificultad más a la hora de valorizar los productos obtenidos, así como la ineficiente gestión de los excedentes por parte de cooperativas y pequeñas industrias agrarias”. “Se observa, además, una apatía creciente desde las administraciones y todo esto acrecentado por la falta de relevo generacional en el sector, el oficio de agricultor ya no es atractivo para los jóvenes”.

Tot i les diverses expressions que presenta a través del temps i de l'espai, l'activitat que més i millor ens defineix als humans (*homo sapiens*) és la de la transformació de l'entorn natural mitjançant el treball (*homo faber*) per a satisfer les nostres necessitats vitals el que, en un procés d'interacció permanent, influeix així mateix en el desenvolupament individual i social. En la seva forma asalariada, el treball adquireix la condició d'ocupació, com a producte de la industrialització, constituint l'activitat central de les persones en virtut de la qual transformen la naturalesa, produeixen i distribueixen béns i serveis al temps que interactuen entre si i amb el conjunt de la societat. En aquest context, el mercat de treball opera com una institució social que no sols gestiona la producció i reparteix ingressos, sinó que també estructura la societat i reflecteix relacions de poder i de classe, sent subjecte així mateix d'intervencions col·lectives i públiques orientades a equilibrar -mitjançant processos de regulació, negociació i conflicte- la relació asimètrica entre oferta i demanda d'ocupació, contribuint amb això tant al desenvolupament econòmic com a la cohesió social. És per això que l'anàlisi de l'estructura i evolució del mercat de treball resulta sempre rellevant, tant a nivell macro com micro.

Més i millor ocupació

A nivell nacional, un recent informe de la Comissió Europea valora molt positivament l'impacte de la reforma laboral de 2021 sobre la quantitat i qualitat de l'ocupació, així com el de l'augment del salari mínim (+54% des de 2018) i el control de la inflació sobre els nivells d'ingrés (+4,7% de remuneració salarial mitjana) i consum (+2,8%) de la població, amb el resultat agregat d'un creixement del PIB (+2,5%) en 2023, cinc vegades superior a la mitjana de la Zona Euro.

A finals del passat mes d'abril la Seguretat Social registrava un total de 21.073.339 afiliats (2.141.264 d'ells a la Comunitat Valenciana), la qual cosa representa la millor dada de la sèrie històrica, després de 48 mesos consecutius de creació neta de llocs de treball.

Aquesta evolució positiva es confirma també si descendim a nivell local i comarcal, com en el cas de la Costera i La Canal de Navarrés (*taules 1 i 2*), el mercat de treball de les quals presenta actualment les millors dades des que hi ha registres estadístics: 25.650 persones en situació d'alta laboral en la Seguretat Social, entre les dos comarques.

Respecte al nivell previ a la pandèmia (desembre 2019), l'ocupació ha crescut en més de 1,7 milions de persones, en termes desestacionalitzats, la qual cosa suposa un

Crisi i recuperació del mercat de treball. El cas de La Costera i La Canal de Navarrés

Pere J. Beneyto,
Universitat de València

increment del (+8,9%), molt superior al dels grans països europeus (+5% França, +3% Itàlia i +1,4% Alemanya).

Resulta especialment significatiu que la taxa de creixement de l'ocupació femenina (+11,9%) ha estat molt superior a la dels homes (+7,8%), de manera que els deu milions de dones ocupades representen ja el 47,4% de l'ocupació total, constituint també el nivell més alt de la sèrie.

Així mateix, quan s'han complert ja dos anys de l'aplicació integral de la reforma laboral, s'accentuen els seus efectes positius en l'estabilització de l'ocupació i la millora de la seva qualitat. En conjunt, ara hi ha més de 3,4 milions de treballadors i treballadores amb contracte indefinit que al desembre de 2021, fins a situar-se en els 14 milions (87,4% del total d'assalariats), havent-se reduït la taxa de temporalitat del 29,5 al 12,6 per cent.

Al costat de les millores en la qualitat contractual del treball s'estaria registrant significatius canvis en la seva composició sectorial i ocupacional que apunten cap a una progressiva transformació del model productiu, resultant del nou paradigma impulsat pel Govern progressista en la gestió de les últimes crisis (sanitària, inflacionària) que s'han afrontat conforme a estratègies completament diferents a les aplicades amb an-

Taula 1. La Costera: població, ocupació i atur (2024)

Municipi	Població total	Afiliació Seg. Social	Atur registrat	Beneficiaris SEPE
Alcudia de Crespins	5.342	1.320	365	273
Barxeta	1.590	409	82	57
Canals	13.340	3.050	931	719
Estubeny	114	81	5	4
Font de la Figuera	2.038	817	100	65
Genovés	2.776	677	143	133
Granja de la Costera	292	125	11	9
Llanera de Ranes	1.053	276	62	44
Llocnou d'En Fenollet	914	179	29	16
Llosa de Ranes	3.685	837	184	146
Moixent	4.380	1.315	263	209
Montesa	1.134	301	69	61
Novetlé	867	300	36	32
Rotglà i Corberà	1.167	306	61	49
Torrella	143	20	7	3
Vallada	3.068	758	165	117
Vallés	152	27	11	9
Xàtiva	29.982	10.854	1.991	1.231
TOTAL COMARCAL	72.037	21.652	4.515	3.174

Font. SEPE-València

Taula 2. La Canal de Navarrés: població, ocupació i atur (2024)

Municipi	Població total	Afiliació Seg. Social	Atur registrat	Beneficiaris SEPE
Anna	2.609	701	110	88
Bicorp	548	92	43	26
Bolbaite	1.329	190	94	63
Chella	2.456	482	171	113
Enguera	4.911	1.331	306	185
Millares	346	49	43	32
Navarrés	3.058	1.001	153	125
Quesa	661	152	48	38
TOTAL COMARCAL	15.918	3.998	929	670

Font. SEPE-València

terioritat (austeritat, precarització, retallades en drets i prestacions), el que ha permès que l'economia i la societat del nostre país hagen afrontat millor els xocs adversos, amb majors nivells de resiliència i recuperació.

La creació de més i millor ocupació s'està resultant compatible amb l'augment de la productivitat real per assalariat (+16,4%), el que constitueix una autèntica inflexió de la seqüència històrica, demostrant que hi ha una altra forma, justa i eficient, de sortir de les crisis. Fins ara, l'economia espanyola registrava salts en la productivitat en fases de recessió, quan la destrucció de l'ocupació era major que la caiguda de l'activitat econòmica, augmentant la productivitat de manera passiva. Després, amb la recuperació i creixement basats de nou en ocupació precària en activitats de baix valor afegit, la productivitat s'estancava o fins i tot tornava a baixar fins a la següent recessió.

Menys atur i més protecció social

L'atur registrat en la xarxa d'oficines del SEPE durant el mes d'abril passat s'ha reduït en un -30'4% respecte del mateix mes de 2020, fins a situar-se en 2.666.500 a nivell nacional (319.510 en la Comunitat Valenciana i 5.444 en les comarques de Costera-Canal de Navarrés), representant en tots els casos la xifra més baixa des d'abans de la crisi de 2008.

Es tracta, amb tot, de la variable estructural més negativa de les que configuren el nostre mercat de treball, per la qual cosa requereix de l'atenció preferent dels agents socials i del propi Govern per a millorar la protecció de les persones desocupades mentre es fomenten les polítiques actives per a la seva inserció laboral.

En els últims quatre anys la taxa de cobertura del sistema de protecció per atur (prestacions contributives i subsidis assistencials) ha augmentat en 12 punts, fins a superar actualment el 72%, el valor més alt des de fa 2010, havent-se incrementat també en gairebé 100 euros mensuals la quantia mitjana de la prestació contributiva.

En el cas concret de les comarques de referència (taula 3), l'evolució temporal de l'atur registrat i de la cobertura de les prestacions del SEPE ens permet visualitzar tant l'impacte de les dues grans crisis econòmiques registrades en els darrers quinze anys, com la desigual resposta i cobertura social dels poders públics.

El sistema de protecció contra l'atur, gestionat pel SEPE, inclou actualment a 1.794.934 persones a nivell estatal (201.753 en la nostra Comunitat), de les quals el 45,7% perceben prestacions contributives (981 euros mensuals de mitjana, en relació als anys i cotitzacions aportades) i la resta assistencials (subsidis que reben els aturats

que han esgotat la prestació contributiva o no acrediten cotitzacions suficients per a accedir a la mateixa), sent el grup més important el de les persones majors de 52 anys i aturades de llarga durada.

Es tracta, en ambdós casos, d'un dret individual generat pels treballadors desocupats i d'un deure col·lectiu de solidaritat envers qui més ho necessita, i no el que la dreta més classista i faltona denomina "paguitas" que cal retallar perquè -diuen ells- llastren els pressupostos i desincentiven la búsqueda activa de treball

Durant la crisi financera (2008-2015) augmentà espectacularment el número

d'aturats alhora que baixava el percentatge de beneficiaris de prestacions, mentres que a partir de 2018 s'invertirà la tendència, com a resultat de l'escut social desplegat pel nou Govern d'esquerres, que assolirà els majors nivells d'eficàcia durant l'etapa més dura de la COVID (2020), amb l'aplicació generalitzada dels ERTE que salvaren més de 3,5 milions de llocs de treball arreu de l'Estat espanyol i vora 6.000 a les comarques de La Costera-Canal de Navarrés, palesant en la pràctica que hi han altres formes de governar en benefici de la majoria social, especialment dels més vulnerables.

Taula 3. Evolució de l'atur i de les prestacions, 2007-2024

	La Costera			La Canal de Navarrés		
	Atur registrat	Beneficiaris SEPE	%	Atur registrat	Beneficiaris SEPE	%
Octubre'2007	3.475	2.014	57,9	706	397	56,2
Octubre'2008	4.752	2.921	61,5	932	585	62,7
Octubre'2012	9.340	4.836	51,8	1.592	832	52,3
Octubre'2015	7.493	3.371	44,9	1.498	776	51,8
Octubre'2018	5.372	2.722	50,6	1.107	538	48,6
Febrer'2020	5.066	2.946	58,1	1.009	643	63,7
Abril'2020	6.125	8.329	135,9	1.237	1.728	139,7
Febrer'2021	5.900	3.574	60,6	1.238	784	63,3
Febrer'2022	4.831	3.069	63,5	978	660	67,5
Febrer'2023	4.708	3.065	65,1	969	668	68,9
Febrer'2024	4.515	3.174	70,3	929	670	72,1

Font. SEPE-València

Com a complement de l'escut social desplegat durant la pandèmia, el passat 8 de maig els sindicats CC.OO. i UGT van subscriure amb el Govern l'Acord per a la simplificació i millora del nivell assistencial de protecció per desocupació pel qual s'augmenta de 480 a 540 euros mensuals el subsidi que perceben els aturats que no arriben a 360 dies cotitzats en els últims sis anys o han esgotat ja la prestació contributiva.

A hores d'ara els beneficiaris d'aquest subsidi són 818.843 arreu de l'Estat (95.348 a la nostra Comunitat), estimant-se que la nova regulació permetrà eixamplar la seua cobertura total en vora 400.000 nous perceptors, alhora que contribuirà a incertivar la seua inserció laboral.

Aquest important Acord derivat del diàleg social, que inicia ara la seva tramitació parlamentària, permetrà compatibilitzar l'ajuda durant uns mesos amb una ocupació, ampliant, així mateix, el nombre de col·lectius protegits (treballadors eventuais agraris, menors de 45 anys sense càrregues familiars, víctimes de violència de gènere).

Paral·lelament a la tramitació d'aquestes mesures de protecció social de les persones desocupades -que permetrà desbloquejar el desemborsament pendent de 10.000 milions d'euros del quart tram dels fons Next Generation-s'ha publicat el Reial Decret 438/2024, de 30 d'abril, que desenvolupa importants compromisos en matèria de polítiques actives de foment de l'ocupabilitat dirigides a garantir un servei personalitzat als aturats (orientació, intermediació, col·locació, formació...) que faça possible la seva incorporació al mercat de treball.

La xarxa de protecció social destinada a reduir els riscos de pobresa i exclusió de la població més vulnerable que no disposa de rendes del treball es completa amb el Ingres Mínim Vital que es va posar en marxa en plena pandèmia (juny 2020), i arriba actualment a 589.948 llars en els quals viuen 1.771.480 persones (187.590 en la Comunitat), amb una prestació mitjana de 492,4 euros mensuals.

Tot plegat, es tracta de mesures destinades a consolidar i ampliar la positiva dinàmica que, malgrat les crisis econòmiques i la crispació política, ve desenvolupant el mercat de treball a casa nostra ●

¿Dónde puedes
encontrar nuestras
publicaciones?

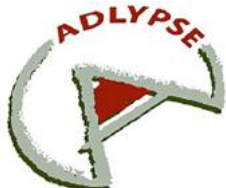
PAPELERÍA

C/ Dr. Albiñana, 26
46810 ENGUERA
669 807 788

PAPER PLEGAT
INDÚSTRIA GRÁFICA-IMPRESA

Pol. Industrial «La Vila», C/ La Vall d'Albaida, 3
46819 Novetlè • Teléfono 962 280 127
pedidos@paperplegat.com

La Rocha
hotel de montaña
c/ La Paz, 25 · Quesa

Centro de interpretación del Patrimonio
C/ San Roque 11 · BICORP

BIBLIOTECA MUNICIPAL

Santa Cecilia, 17 • **BOLBAITE**

LLIBRERIA · PAPELERIA · ESPORTS

Avda. Blasco Ibáñez, 25 · Teléfono 96 224 01 25
46850 CANALS (València)

Autor de la imatge: Alfonso Aguado

PACO PÉREZ BELDA (XÀTIVA, 1956)

Paco Pérez es poeta, editor, agitador cultural, ingeniero técnico, pero sobre todo persona.

A principios de los años 80 expone por primera vez su obra en una exposición individual. En abril de 1996 inaugura el Aula de Cultura Babilonia desde donde realiza numerosas exposiciones y actos culturales varios (Teatro, recitales de poesía, conferencias, presentaciones de libros etc.). En 1999 se convierte en editor y empieza las ediciones de diferentes colecciones, destacando la de los Pliegos de la visión.

En 1998 funda junto con Salva Pérez y Miquel Martínez el grupo poético "El Taller de les Paraules" con quienes comparte inquietudes y realiza numerosas exposiciones.

En 2010 retoma la edición de los Pliegos de la Visión dándoles un trabajo más profesional.

En 2017 crea los *Happening Babilonia* encuentros entre poetas para el intercambio de ideas

En 2018 otro de los hitos es la Baraja Poética obra que se realiza durante 2 años y en la que participan 52 autores.

Ha realizado cerca de 40 libros y participado en numerosos libros colectivos, ha efectuado cerca de 100 exposiciones entre individuales y colectivas.

También es activista del Mail-Art y las revistas ensambladas.

OBRA

Pág. 1: **Trencant tradicions.** Peça digital.

Pág. 11: **Idear mundos irreales marcando sueños imposibles y cazar obras inmortales.** Peça digital.

Pág. 12: **Chef Lyon.** Peça digital.

Pág. 14: **Homenatge A brossa.** Peça digital.

Pág. 15: **2024. Milan 430. Para borrar los malos momentos.** Peça digital.

Pág. 16: **V que vira.** Peça digital.

Cent d'Estellés
1924-2024

Assumiràs la veu d'un poble,
i serà la veu del teu poble,
i seràs, per a sempre, poble,
i patiràs, i esperaràs,

(...)

No t'han parit per a dormir:
et pariren per a vetlar
en la llarga nit del teu poble.
Tu seràs la paraula viva,
la paraula viva i amarga.

Ja no existiran les paraules,
sinó l'home assumint la pena
del seu poble, i és un silenci.
(...)

Allò que val és la consciència
de no ser res si no s'és poble.
I tu, greument, has escollit.
Després del teu silenci estricte,
camines decididament.

Eléctricas La Enguerina.

EMPRESA DISTRIBUIDORA DE ENERGÍA ELÉCTRICA

Bajada del Terrero, núm. 8 bajo
46810 **ENGUERA** (Valencia)
Tel. 96 222 45 12

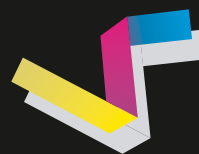

EMPRESA MUNICIPAL

AYUNTAMIENTO
DE ENGUERA

PAPER PLEGAT

INDÚSTRIA GRÀFICA-IMPREMTA

Pol. Industrial «La Vila», C/ La Vall d'Albaida, 3
46819 Novetlè • Teléfono 962 280 127
pedidos@paperplegat.com

¡Somos
Capital
Cultural
Valenciana
2024!

**L'ULLAL
Edicions**

Associació de Persones
Adultes Participants
CPFPAFRANCESSBOSCHIMORATA

